

TERÜLETFEJLESZTÉS ÉS INNOVÁCIÓ

A PTE TTK Földrajzi Intézet
Politikai Földrajzi és Területfejlesztési Tanszékének
valamint
Társadalomföldrajzi és Urbanisztikai Tanszékének
elektronikus folyóirata

Tartalom

LÁSZLÓ MÁRIA - PAP NORBERT

A terület- és településfejlesztés
társadalompolitikai aspektusai 2

SITÁNYI LÁSZLÓ

Innováció a kistérségben - Két sikeres
inkubátorház a Dél-Dunántúlon 9

GÁL VERONIKA

Mentális térképek elméletben és gyakorlatban 17

VARJÚ VIKTOR

Pap Norbert (szerk.): A Balatontól
az Adriáig 23

Hírek, információk 24

Konferenciák 30

Főszerkesztő

LÁSZLÓ MÁRIA

Főszerkesztő-helyettes

PIRISI GÁBOR

Szerkesztőbizottság tagjai

PAP NORBERT (ELNÖK)

TRÓCSÁNYI ANDRÁS

SITÁNYI LÁSZLÓ

FRANCK GUÉRIT

SZABÓ-KOVÁCS BERNADETT

Lapszerkesztő

SZEBÉNYI ANITA

Szerkesztőség

7624 Pécs, Ifjúság útja 6.

Tel/Fax: 72/501-531

<http://balkancenter.ttk.pte.hu>

ISSN 11789 - 0578

LÁSZLÓ MÁRIA Köszöntő

A Területfejlesztés és Innováció című folyóiratot útjára indító szerkesztőbizottság célja, hogy a témával kapcsolatos kutatások eredményeiről, a kutatási módszerekről, az innovációs folyamatokról és hatásaikról, valamint a gyakorlati kezdeményezésekről, tapasztalatokról tájékoztassa a téma iránt érdeklődőket, de még inkább az érdekelteket. Célunk az is, hogy lehetőséget biztosítsunk a szakmai tapasztalatcserére, gondolatébresztő és cselekvést ösztönző írásokra, valamint az új típusú kapcsolatok kiépítésére, fejlesztésére. A folyóirat lehetőséget biztosít minden, tudományos igényességgel elkészített, terület- és településfejlesztéssel foglalkozó írás megjelenésére. Szándékunk, hogy bemutassunk olyan helyi kezdeményezéseket, melyek tapasztalatai szélesebb körben is hasznosíthatók. A tanulmányok magyar vagy angol nyelvűek lehetnek, terjedelmük a 20 000 karaktert nem haladhatja meg, a folyóirat elektronikus jellege miatt lehetőség van színes ábrák elhelyezésére. A szakmai folyóirat csak a szerkesztőbizottság által lektorált írásokat jelenteti meg.

LÁSZLÓ MÁRIA – PAP NORBERT A terület- és településfejlesztés társadalompolitikai aspektusai

A földrajzi-területfejlesztési nihilizmus veszélyei

Napjaink technicizált világában, ahol a (bulvár)média az elképesztő „csodákat” vadássza és mutatja be naponta, az átlagember számára létünk földrajzi korlátai csekélynek, a fejlesztés lehetőségei szinte végtelennek tűnnek. Leegyszerűsítve: ha elég pénz van, és az állam vagy az EU is úgy akarja, a jólét növekedését környezetünk érdemben nem befolyásolja.

Természetesen ezt ritkán mondjuk ki ilyen világosan, de mérlegelésünk háttérében ez a gondolat húzódik meg.

Valóban, korlátlan források birtokában szinte csodákat képes a modern társadalom, gazdaság, technológia végrehajtani. Más kérdés, hogy rendelkezünk-e ilyen volumenű forrásokkal, és ha igen, fenntarthatóak-e ezek a „csodák”, megtérülnek-e valaha is ezek a beruházások?

A társadalompolitika alakításában egy reális társadalomkép és egy a földrajzi, környezeti szempontokat, valóságot érzékenyen, kifinomultan kezelni képes földrajzi possibilista szemlélet érvényesülése kívánatos.

Az értéktartalom és a társadalmi konszenzus

A területfejlesztés törvényi szabályozásában, valamint a terület- és településfejlesztés szakirodalmi meghatározásaiban egyre többször kerülnek elő az értéktartalommal kapcsolatos kérdések, különösen a fejlesztések távlati hatásait elemezve. Mindezen kérdések vizsgálata azért is fontos, mert azt tapasztalhattuk az elmúlt évtizedekben, a rendszerváltás előtt és után egyaránt, hogy a szándékok és célkitűzések ellenére nőttek a térbeli különbségek.

Természetesen ezek a területi- és települési differenciák felerősödnek és nyílttá válnak a piacgazdaság irányába történő változások során, amikor a piac és szereplői a fejlettebb térségeket és településeket helyezik előtérbe a tőkebefektetések, az innováció, a fejlesztések szempontjából. Ezért is van szükség az állam szerepére - több más funkció mellett - a területi és települési különbségek mérséklése céljából.

A területfejlesztés különböző meghatározásaiban közös az, amit a területfejlesztésről szóló törvényben is megtalálunk: „a területfejlesztés a társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükségszerű beavatkozási irányok meghatározása.” (1996. XXI. Tv.) A beavatkozási irányok kijelölése, a célok meghatározása és maga a beavatkozás is állami feladat, ugyanakkor szükséges, hogy a szakmai munkát és a politikát egyaránt orientálják a világos célok, a társadalom legitimációja, mely értékeken nyugvó társadalmi konszenzussal teremthető meg (PAP N. 2005). A versenyképesség növelése és a társadalmi szolidaritás egyszerre kell, hogy jelen legyen a regionális politikában, ugyanakkor ezen célok gyakran egymással ellentétes beavatkozásokat is igényelnek az állam részéről. A rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, az ezekből levezetett koncepciók megtervezése és az intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása során az ágazati döntéseknél is megjelennek egymással ellentétes célok és érdekek, melyek jelentős kompromisszumkészséget igényelnek a döntéshozók, de az érdekeltek és érintettek részéről is. Mindezek szintén megkövetelik a társadalmi konszenzus és szolidaritás elvének érvényesülését a területi politikában. A leszakadó térségek, a szerkezeti válsággal sújtott régiók és települések a felzárkóztatást, a kiegyenlítő politikát igénylik, míg a fejlettebbek, a jobb helyzetben lévők a hasonló helyzetben lévőkhez viszonyítva szeretnék pozícióikat, versenyfeltételeiket javítani.

A településfejlesztés – bár valójában a mai napig önálló törvényi szabályozása nem született meg – az önkormányzatok feladatai között szerepel. A településfejlesztésnek a fő célja az, hogy a helyi lakosság közszükségleteit, illetve az igények kielégítésének feltételeit biztosítsa. Az önkormányzati törvény viszont azt is kimondja, hogy az önkormányzatok anyagi lehetőségeik alapján vállalják, illetve határozzák meg a szükségletek kielégítésének mértékét és módját, a helyi lakosság igényeit is figyelembe véve. Már önmagában a törvényi szabályozás is utal arra, hogy a lakosság eltérő mértékben részesül a közjavak, közszolgáltatások köréből, hiszen a területi és települési különbségekből adódóan az önkormányzatok anyagi forrásai is jelentős mértékben differenciálódtak az ország és a települések történelmi fejlődése során. Társadalompolitikai kérdés tehát (de alkotmányossági kérdésként, állampolgári jogok kérdéseként is felmerül), hogy jelentős mértékben attól is függ a szükségletek kielégítése (annak mértéke és módja), hogy ki hol él, mely településen lakik (jellegében rurális vagy urbánus, településméret, földrajzi környezet, kulturális és politikai jellemzők stb.).

Többek között ezért is szükséges annak meghatározása, hogy mi az a társadalmi minimum és/vagy átlag, ami minden településen és minden állampolgárnak jár állampolgári jogon. A jelenlegi törvényeink e kérdést nem szabályozták, de az önkormányzatok finanszírozási technikái sem képesek kellő hatékonysággal e problémákat kezelni.

A tervezés megköveteli a közös értékrend és a társadalmi konszenzus megteremtését, amelyek a cselekvés és magatartás vezérfonalaivá válhatnak. A demokratizmus és a decentralizálás folyamatában, ahogy azt az NFT II. Társadalmi Megújulás Operatív Programja (TAMOP) is kiemeli, fontos az állampolgári részvétel, a helyi közösségek szerepe, a civil szektor társadalmat integráló funkciója. Mindezek mellett olvashatjuk, hogy 27 európai országban kb. a lakosság 55%-a nem tagja civil szervezeteknek, míg Magyarországon ez az arány 79%. A közbizalom gyenge és a szolidaritás foka is alacsony, melyek nehezítik

a társadalmi integrációs folyamatok kedvező irányú befolyásolását is. Általában is elmondható, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek gyengítenek minden horizontális viszonyt, így a társadalmi szolidaritást is. A területfejlesztés gyakorlatában az értékek alapján történő célkitűzések és a társadalmi-gazdasági berendezkedés elvi kérdései rovására a hangsúly eltolódik az ad hoc forrásszerzésre, gyakran az értékek rovására is. A szolidaritás és a társadalmi összetartozás, társadalmi kohézió háttérbe kerülésével annak ellenére találkozunk, hogy a társadalmi-gazdasági berendezkedés lényegét a hazai és az európai uniós alapidokumentumok is szociális piacgazdaságként fogalmazzák meg, melynek értékei a szabadság, a szolidaritás, a tolerancia, az igazságosság, az egyenlőség, melyek szintén igénylik az értékconszenzust. Az értékek között konszenzus csak valós társadalmi párbeszéd alapján képes az érdekegyeztetésre, vagyis az érdekek alapján létrejövő konszenzus megteremtésére. Mindezt nehezíti a választási ciklusokhoz igazodó, a pártok aktuális politikája mentén létrejövő intézményi és döntési mechanizmus. Természetesen a pártok is képviselnek értékeket (konzervativizmus, liberalizmus, szociáldemokrácia stb.), de az aktuális politikákban és politikai kompromisszumokban az alapértékek kevésbé érhetők tetten. Akkor, amikor a területfejlesztéssel kapcsolatos beavatkozásokat joggal nevezi a jelen kormányprogram az esélyteremtő modernizációnak, még inkább fontos felhívni a figyelmet az értékek és a társadalmi konszenzus fontosságára, hiszen e nélkül a célok kitűzése és főként azok megvalósulása nem talál megfelelő társadalmi támogatottságra. Ennek hiányában pedig a társadalmi kirekesztés mérséklése, a társadalmi kohézió erősítése, az integrált térség- és településfejlesztés megvalósulása is változatlanul csak cél marad, hiába fogalmazzuk meg az operatív programokban azokat helyesen. Különösen egy átmeneti gazdaságban fontos tudatosan is figyelni arra, hogy az egyes értékek (értékpárok) „egymáshoz való jobb arányosítása révén is elősegíthető az egyes értékek előnyeinek maximalizálása és hátrányainak minimalizálása. Így például a laikus helyi demokrácia szükségszerű hátrányait kompenzálja a demokráciának alárendelt, de ezen belül kellő mértékben és arányban álló szakbürokrácia. A decentralizáció előnyei mellett hátrányként elvezethet a gazdagabb önkormányzatok további megerősödéséhez, a szegényebb önkormányzatok további elgyengüléséhez. Ezt a decentralizációs hátrányt képes kezelni a modern európai szolidaritási elv alapján működő centralizációs intézményrendszer, amely mérsékelheti a hátrányos és káros helyi különbségeket, elősegítheti a fenntartható növekedéshez való esélyegyenlőséget” (VEREBÉLYI I. 2000). A területfejlesztéssel kapcsolatos dokumentumok az egyetemes értékek között kiemelten hangsúlyozzák az emberi jogok, emberi méltóság, kisebbségi jogok, a demokrácia, az egyenlőség, a szabadság és a jogállamiság értékeit. Ezek az értékek a pluralizmus, a diszkriminációmentesség, a tolerancia, igazságosság, szolidaritás és a nők- férfiak közötti egyenlőség elvével is közös értékeket jelentenek, éppen úgy, ahogy a béke, szabadság, biztonság általános egyetemes értékei. Az EU regionális politikájában is küzd a társadalmi kirekesztés és a hátrányos megkülönböztetés ellen, és előmozdítja a társadalmi igazságosságot és védelmet, a nők és férfiak közti egyenlőséget, a nemzedékek közti szolidaritást és a gyermekek jogainak védelmét. Feladatának tekinti a gazdasági, társadalmi, területi kohézió és a tagállamok közötti szolidaritás előmozdítását, amely tiszteletben tartja a gazdaság kulturális és nyelvi sokszínűségét, és gondoskodik Európa kulturális örökségének megőrzéséről. Társadalmi konszenzus ott jön létre, ahol erősödik a gazdasági, szociális és területi kohézió és létrejön annak a gazdasági, politikai és kulturális feltételrendszere.

A piac és az állam kapcsolatáról

A területi folyamatokban egyszerre vannak jelen a piaci mechanizmusok és az állami beavatkozások, illetve azok hatásai. Addig, amíg a piac a szelektivitás elve alapján gyakorlatilag az erősebbnek, a fejlettebbnek kedvez, az államnak a szolidaritás elve alapján a gyengébbet, a fejletlent szükséges preferálni, melynek alapelve az univerzalizmus. A piac hagyományos funkciói a mai modern gazdaságokban is fennmaradtak (hatékonyság, verseny, fejlesztésre ösztönzés, differenciálás stb.), de az állami beavatkozás a jövedelmek újraelosztásán keresztül ma már ezeket a funkciókat is befolyásolja, erősítheti és/vagy tompíthatja is. A hagyományos állami funkciók (mint pl. az egyensúlyteremtés, válság elkerülése, foglalkoztatás és

pénzstabilitás segítése, támogatása stb.) egyre inkább kiegészülnek az ún. jóléti funkciókkal, ahol is az állam állampolgárainak társadalmi jogként biztosítja a javak és szolgáltatások minimális és/vagy átlagos szintjét. Vagyis mivel a jóléti állam tágabban értelmezett fogalma szerint a társadalmi esélyegyenlőség növelése érdekében a minimumtól eltérő, és az átlagfeltételekhez közeledő jóléti programokat alkalmaz, a biztonságon túl az egyenlőség értékét is egyre inkább hangsúlyozza (BARA Z. – SZABÓ K. 1996).

Míg az egyik elv, az univerzalitás elve a társadalmi gondoskodást alanyi jogként kezeli az egyének, családok, de a települések és térségek esetében is, addig a szelektivitás elve a rászorultsághoz és annak igazolásához köti a támogatásokat, az állami, társadalmi beavatkozást.

A területfejlesztésben a kormányzati célok között is megtaláljuk azokat a célkitűzéseket, melyek a fenti két alapelvhez kapcsolódnak és gyakran egymással is ellentétes beavatkozásokat igényelnek, illetve jelentős érdekegyeztetést és konfliktuskezelést követelnek meg a szereplőktől. A kormányzat célja ugyanis a belső társadalmi és politikai stabilitás megőrzése, fenntartása, megteremtése, mely a területi és települési különbségek mérséklését, illetve kezelését teszi szükségessé. Mindemellett fontos a versenyképesség ösztönzése, hiszen ez nemcsak a vállalkozások érdeke, hanem a nemzetgazdaság fejlődésének is kulcskérdése, az ország nemzetközi versenyképességének is feltétele. Ugyanakkor az önkormányzatoknak is érdeke a helyi gazdaság fejlesztése, a térség gazdasági erejének növelése, a támogatások minél nagyobb arányának megszerzése, de a piacgazdasági versenyben, a munkahelyek megteremtésében és a lakossági elégedettség növelésében elérhető sikerek realizálása is. Valójában ezek biztosítják a helyi lakosság életkörülményeinek javulását (pl. infrastruktúra fejlesztések, jövedelemnövekedés stb.), valamint a helyi politika legitimációját is.

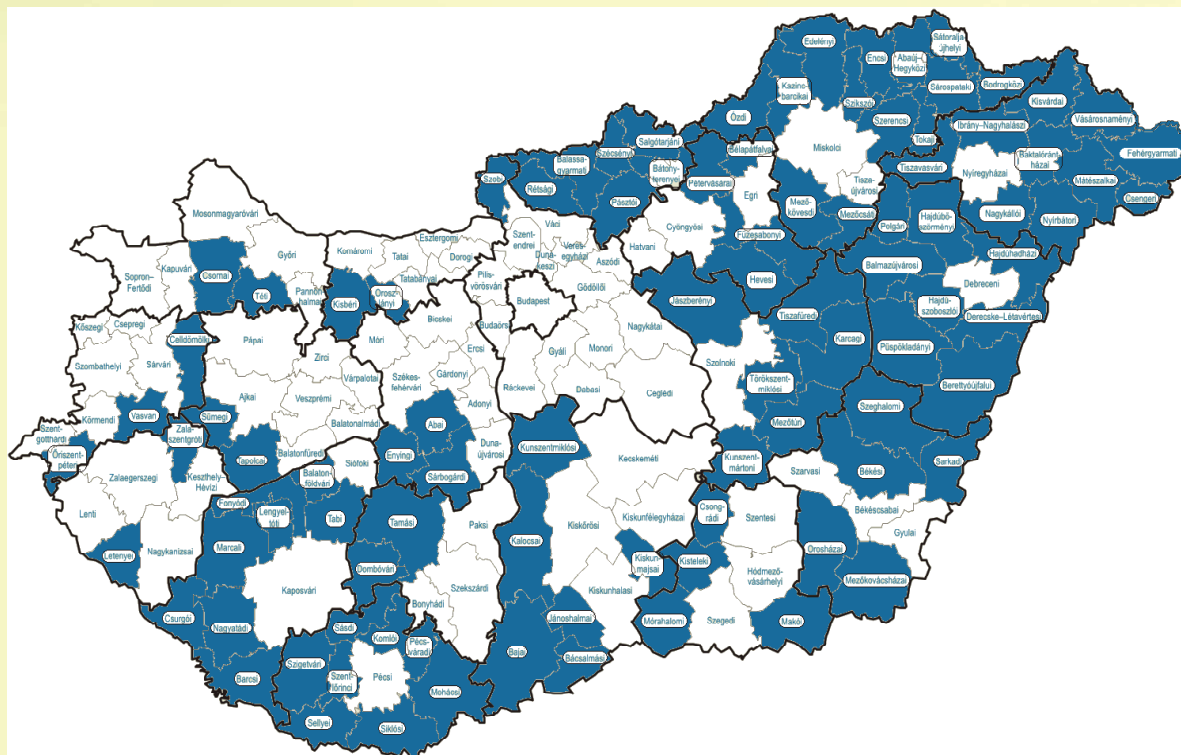
A terület- és településfejlesztésben azok az eszközök, melyek minden térséget azonos módon érintenek, tartoznak az univerzális eszközökhöz, de azok sem azonos mértékben érintik az eltérő fejlettségű térségeket és településeket (pl. központi adók és járulékok, hitel- és kamatpolitika, alanyi jogon járó juttatások, támogatások, jogi szabályozás stb.).

Mindazok az eszközök, melyek nem alanyi jogon járnak, illetve amelyek területi alapon differenciáltak, szelektív támogatásként jelennek meg és fontos eszközei a területi és települési különbségek kezelésének. Ugyanakkor felmerül minden szelektív eszköz alkalmazásánál a hatékonyság és a hosszabb távú eredményesség kérdése, vagyis az, hogy képes volt-e tartósan megoldani a problémákat, és a beavatkozás segítségével elindítani egy olyan fejlődést az adott térségben és településen, mely hosszabb távon is fenntartható.

Példaként említjük a fejlesztési források közül a céltámogatásokat, melyek alapgondolata éppen az univerzalitás jegyében fogalmazódott meg, vagyis azt a célt szándékozott kifejezni, hogy az elmaradott térségek és településeik minél előbb az átlagos fejlettség feltételeivel rendelkezzenek, elsősorban a legalapvetőbb infrastruktúra terén. Ennek érdekében az alanyi jogon járó állami támogatás alkalmazása lenne/lett volna a konzisztens eszköz. A forráshiány, vagyis az állami költségvetés rossz helyzete, valamint az átlagos fejlettséggel nem rendelkező települések nagy száma miatt végül a céltámogatások elosztása pályázati úton történt és történik. A pályázatok elbírálásában, sőt már annak benyújtásában is a saját erő szelektivitása jelenik meg, ahol az állami támogatás szelektál a saját erő mértékének előírásával, és az önkormányzatok helyzete is szelektál a helyi erőforrások (anyagi és személyi feltételek), azaz a saját erő megléte vagy éppen hiánya miatt. A pályázati rendszer éppen azon önkormányzatokat zárta ki a településfejlesztés támogatásának ebből a formájából, melyek nem rendelkeztek az előírt önrésszel, de amely települések a leginkább rászorultak lennének az állami támogatásra. A szelektivitás elve érvényesül a kedvezményezett térségek és településeik támogatásánál (ami a társadalmi igazságosság és szolidaritás elvét követi), de azzal a veszéllyel is jár, hogy jobban járnak a települések és térségek, ha nem kerülnek ki a kedvezményezett körből, vagyis a versenyképesség ellen hat és növeli az állami támogatással kapcsolatos elvárásokat is. Általában is tapasztalható, hogy a fejletlenebb települések és térségek az állami támogatással összefüggő elveket és elosztási mechanizmust várják el, míg a fejlettebb térségek és települések a piacgazdasági eszközöket preferálják.

A decentralizált források elosztásánál a két alapelv szintén érvényesül, hiszen amíg a Térség- és

Település Felzárkóztatási Célelőirányzat (TTFC), mely a legjelentősebb területfejlesztési pénzügyi eszköz, a kedvezményezett kistérségek és települések, illetve társulásaik támogatását szolgálja, addig a Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) alapvetően gazdasági, versenyképességi, innovációs, munkahely-teremtési, vállalkozásösztönzési, stb. célokat támogat. A jelenlegi nemzeti és EU-s források a pályázati rendszeren keresztül – központi és decentralizált formában egyaránt – elosztási elvet tekintve a versenyképesség növelése céljából a saját erő igény miatt a piacgazdaság, a versenyképesség ösztönzését

1. ábra: A 95 kedvezményezett hátrányosabb-, vagy leghátrányosabb helyzetű kistérség (kék színnel jelölt) *Forrás: Nemzeti Fejlesztési Ügynökség*

és ezzel a forráselosztás „felkeményedését” vállalja fel, mert a korábbi időszak támogatási rendszere csak részlegesen hozott eredményeket (a szándékok és célkitűzések ellenére). Az elosztás a területi és települési differenciákra csak kis mértékben volt hatással, ugyanakkor jelentős forrásokat igényelt az elvárható hatékonysági kritériumok nélkül.

A támogatásokkal kapcsolatos főbb gyakorlati problémák (PAP N. 2005):

- szétapróztak a támogatások, így csak csekély hatékonyságú forrást biztosítanak,
- a projektgenerálás, projekttervezés csupán formális, sok esetben megkérdőjelezhető a projektek célja, értelme, illetve hatékonysága,
- a pályázatok elbírálására nem koncentrálnak megfelelő szakértelmet,
- túlságosan hosszú a projektek lebonyolításának terminusa, számos esetben okafogyottá válik a projekt, mire megvalósul,
- az ellenőrzés nem hatékony, illetve formális.

A támogatási politika továbbfejlesztése megköveteli az elvek újragondolását és az elosztási mechanizmus gyakorlatának elemzését, éppen annak érdekében, hogy a hatékonysági kritériumok is érvényesüljenek, ugyanakkor a társadalompolitikai alapelvek is világosak legyenek. Az elmúlt 15–16 év gyakorlata is igazolta az újraelosztó politikának azt a problémáját, hogy a kedvezményezetteknek jutó haszon elmaradt a

teherviselőkre háruló költségek nagyságától, amellet, hogy az állammal szemben támasztott társadalmi igények és a kormányzati kapacitás közötti feszültség is növekedett. Ráadásul a nyújtott szolgáltatások színvonala, minősége sem javult a kellő mértékben, sőt, sok esetben minőségi romlással is járt a közszolgáltatások több területén (OFFE, 1984).

Társadalompolitika, közösségi integráció

A társadalompolitika a társadalmi gyakorlat különböző szintjeire, szférájára vonatkoztatható, ahol szükségszerűen különböző értéktartalmakat fejez ki. A gazdaság és társadalom bármelyik szférájára is értelmezzük (szociálpolitika, oktatás, egészségügy, terület- és településfejlesztés stb.), egyik fontos feladata, hogy az értékek és érdekek konszenzusa alapján képes legyen betölteni a társadalmi integráció funkcióját, kiépítse az egyén azonosulását valamely közösséggel kapcsolatban. Így a terület- és településfejlesztésnek a társadalompolitikai funkciója is a helyi közösség, illetve a térségi integráció elősegítése, a területi és települési különbségek terén olyan beavatkozási politika alkalmazása, mely ezt a funkciót erősíti. A terület- és településfejlesztés társadalompolitikai kérdéseként kell vizsgálnunk azt is, hogy intézményrendszere a társadalmi integrációt, a közösségek fejlődését, a közszükségletek kielégítésének módját a deklarált elveknek megfelelően képes-e biztosítani a demokratizmus és a decentralizáció folyamatában. Már önmagában az, hogy önkormányzati rendszerünk dezintegrált viszonyokat teremtett és még ma is sok vonatkozásában ez a jellemzője, nem segíti megfelelően a társadalompolitikai elvek megvalósulását. A döntési mechanizmusban a túlzottan pártpolitikai érdekek mentén történő célkitűzések és forráselosztások elvileg segíthetnék a társadalompolitikai elvek érvényesülését, de mai viszonyaink között nem az elvek, hanem a választással kapcsolatos célok és politikai kompromisszumok hatnak erősebben e folyamatokban is, melyek a rövidtávú érdekeket és motivációkat helyezik előtérbe. Az értékválasztás alapja lehet a tartós társadalmi kohézió kialakulásának, a közösségi normák érvényesülésének a terület- és településfejlesztésben éppúgy, mint a társadalmi viszonyok bármely szférájában. Ennek elvi keretei a politikai pluralizmus értéként való alkotmányos feltételeinek biztosításával létrejöttek a rendszerváltás és önkormányzatiság megalakulásával, témánk szempontjából a területfejlesztés törvényi szabályozásával. Az, hogy a terület- és településfejlesztés intézményrendszere természetes módon magán viseli a közigazgatás és önkormányzatiság problémáit (régiók, megyék, kistérségek, települések viszonyában), nehezíti is az értékválasztásban az előrehaladást, hiszen erősíti a rövidtávú szemléletet, de egyben akadályozza is a bizalom, a szolidaritás, a közösségi integráció és részvétel gyakorlati megvalósulását.

Különösen probléma ez az ún. rendszerváltó országokban, ahol a közösségi döntéseket jelentősen motiválják a gazdasági kényszerhelyzetek, a forráshiányból és a költségvetési korlátokból, az államháztartás hiányából adódó konfliktusok. A gazdaságnak ebben az állapotában még inkább fontos, hogy anyagi korlátok mellett az értékek, az értékválasztás, a társadalmi integráció és közösségi kohézió vezérelje a döntéseket. A kooperativitás és versengés együttlélése egyéni tudatunkban és társadalmi értékeinkben akkor mutatja a fejlettség magas fokát, ha eredőjük egy magas fokú toleranciában jut kifejezésre (Kozma F. 1999). Mindez nem nélkülözhető azokban a terület- és településfejlesztéssel kapcsolatos célkitűzésekben és gyakorlatban, ahol a partneri viszonyok, a mellérendeltség alapelveként jelenik meg, ahol a tolerancia, az érintkezés hangneme, a megállapodások betartása, a stílus, a viselkedés is jelentős befolyásoló tényező.

A terület- és településfejlesztés sokszereplős gazdasági és társadalmi folyamat, ahol a partnerség, a szubszidiaritás, a kooperáció, az addicionalitás alapelveinek érvényesülése is megköveteli az egyén és a közösség, illetve azok választott és megbízott képviselői és szervezetei viszonyában is az emberi értékek, a kulturális, intellektuális értékek és az ebből adódó lehetőségek hasznosítását. A jövőt illetően véleményünk szerint kiemelt feladata és felelőssége van a társadalom szellemi elitjének, az értelmiségnek, de a politikai elitnek még inkább, hiszen a döntéshozatalban – törvényi szabályozástól a forráselosztásig – meghatározó szerepe van, melyhez a választás a politikai legitimitációt is biztosítja. Mindezekhez politikai stílusváltásra és a magyar társadalom értékorientált fejlődésére van szükség, ahol a társadalmi kohézió, integrációnak,

szolidaritásnak kiemelt szerepet kell kapnia a terület- és településfejlesztés vonatkozásában, annak cél- és eszközrendszerében, értékrendszerében is.

Irodalom

- BARA Z. – SZABÓ K. 1996: Összehasonlító gazdaságtan. Aula Kiadó, Budapest, 598 p.
- BUDAY-SÁNTA A. 2004: A természeti tőke és az agrárgazdaság szerepe a területi versenyképességben. PTE KTK, Pécs, 108 p.
- FERGE ZS. 1980: Társadalompolitikai tanulmányok. Gondolat, Budapest, 426 p.
- FERGE ZS. 1982: Társadalmi újratermelés és társadalompolitika. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 416 p.
- Hajdú Z. 2006: A földrajzi nihilizmus, a földrajzi determinizmus és a földrajzi posibilizmus. In: Pap N. (szerk.): A területfejlesztés földrajzi alapjai. Lomart Kiadó, Pécs
- HORVÁTH GY. – RECHNITZER J. (szerk.) 2000: Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK, Pécs, 615 p.
- KOZMA FERENC 1999: Latens fejlettség - a felzárkózás „startvonal”. Statisztikai Szemle (77. sz.), pp 242-259.
- KOVARSZKI A. – LÁSZLÓ M – TÓTH J. 2002: Múlt, jelen, jövő - a településügy térben és időben. PTE TTK FI, Pécs, 232 p.
- KŐSZEGFALVI GY. – LOYDL T. 2001: Településfejlesztés. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 196 p.
- LENGYEL I. 2003: Verseny és területi fejlődés: térségek versenyképessége Magyarországon. JATE Press, Szeged, 454 p.
- MERTON, ROBERT, K 1980: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Gondolat, Budapest, 811 p.
- PAP N. – TÓTH J. (szerk.) 2005: Terület- és településfejlesztés I. A terület- és településfejlesztés alapjai. Alexandra Kiadó, Pécs, 232 p.
- VEREBÉLYI I. (szerk.) 2000: Egy évtized önkormányzati mérlege és a jövő kilátásai. Magyar Közigazgatási Intézet-MTA Politikai Tudományok Intézete-MTA Regionális Kutatások Központja, Budapest, 320 p.
- WEBER, M. 1982: A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme. Gondolat, Budapest, 619 p.
- http://www.nfu.gov.hu/index.nfh?r=&v=&l=&d=&mf=&p=hirek_10000467-hir (2007-04-24)

SITÁNYI LÁSZLÓ

Innováció a kistérségben – Két sikeres inkubátorház a Dél-Dunántúlon

„Avagy: Van-e élet a klaszter előtt?”

Innovációs eszközök a hátrányos helyzetű kistérségek fejlesztésében

PAP N. (2005) szerint a valódi társadalmi támogatottság, illetve a források hiánya, a projektmenedzsment hiányosságai miatt a projektek gyakran tervek maradtak, illetve torzóként jöttek létre. Egy másik fontos kérdés a működés megszervezése. A kitűzött magasztos célok háttérbe szorulnak a működtetés mindennapos gondjaival szemben. A pályázati támogatásból létrejött projektnek a fenntartás költségeit már bevételeiből kell előteremtenie. Ez az a pont, ahol megmutatkozik a valódi társadalmi támogatottság, illetve a tényleges piaci igények. Ezek pedig zömmel nem az innovációhoz kapcsolódnak. A távlatos társadalmi célok érdekében esetleg a közszférának (az önkormányzatoknak, az államnak) kellene a kezdeményezés mögé állnia, de a jelenlegi magyar valóság számos eleme ennek a törekvésnek ellene hat:

- a források hiánya az önkormányzati szférában,
- az innovációs szervezetek mögött számos magánérdek (pl. magáncég) áll,
- kevésbé átlátható a működésük. (PAP N. 2005).

Így kijelenthetjük, hogy az innovációs szervezetek stabil fenntarthatósága Magyarországon nem megoldott. A nehézségek ellenére sem szabad azonban megfeledezni a területfejlesztési innovációs projektek eredeti céljairól¹. A tevékenységet ennek megfelelően kell szervezni. A szervezet létrehozása, fenntartása és a forrásbővítés nem a szervezet végcélja, hanem eszköz a fentebb felsorolt célok elérésére.

A kistérségfejlesztés innovációs modelljének körvonalai

A fentiek figyelembevételével szükséges meghatározni a kistérségi innovációs fejlesztésnek egy hatékony modelljét. A kistérségek sajátos mérete, a tevékenységek komplex szervezésének igénye nem teszi reálissá tiszta funkciójú szervezetek létrehozását. Ez a jelenleg zajló törekvéseknek is egy világos sajátossága. Az ún. innovációs központokban keverednek az inkubációs és inkubátorház², innováció menedzsment, valamint közösségfejlesztési, humánerőforrás fejlesztési és kulturális funkciók. A kistérségek korlátozott anyagi erőforrásokkal és ugyancsak korlátozott humán erőforrásokkal rendelkeznek. Az ésszerűségnek és általában a helyi igényeknek is megfelelnek a komplex, többfunkciós szervezetek. Ugyanakkor a célrendszer, a kompetenciák, a program és a tevékenység szintjén is világosan meg kell fogalmazni azokat az egyes funkciók szerint.

A kistérségi innovációs stratégiák és stratégiák általános céljai:

- a térségi gazdaság, azon belül döntően az ipar megújítása,

¹ A legfontosabbakat kiemelve: a térségi gazdaság, azon belül döntően az ipar megújítása, új vállalkozások, új munkahelyek, új termékek létrehozása stb.

² A hasonló név Magyarországon két fő tevékenységi irányt takar: 1. Amikor alacsony színvonalú, általában elhagyott barnamezős épületekben, laktanyában levő helyet adnak jellemzően „low tech”, induló vállalkozásoknak nagyon olcsón vagy ingyen. 2. Technológiai inkubátorházról beszélhetünk, ha egy adott, általában „high tech” tevékenység, iparág köré csoportosítjuk az egymás működését segítő innovatív cégeket, szervezeteket, intézményeket.

- a térség belső adottságaira, erőforrásaira építő fejlesztési stratégia megvalósítása,
- új vállalkozások létrehozatala,
- új, magasabb hozzáadott értékű termékek létrehozása,
- új munkahelyek létrehozatala a mikro- és kisvállalkozás szektorban,
- az akadémiai K+F szektorral a kapcsolatok kiépítése,
- az innovációs környezet, mint a feltételrendszer fontos elemének fejlesztése.

Mindezt egy komplex innovációs központ képes hordozni, melyben megjelenik az inkubációs, az innovációs központi és a közösségfejlesztési funkció is, de elnevezésében általában megmarad a hagyományos, az indításkor felvett³ megnevezés (PAP N. – SITÁNYI L. 2006).

Az egyik legerteljesebb innovációs eszköz a kistérség- és településfejlesztésben az inkubátorház. Az inkubátorház funkciót két, évek óta működő konkrét, helyi példán, mint esettanulmányon mutatjuk be. Ezek, a Dombóvári Ipari Parkban, 1999-ban alapított Kapos Innovációs Transzferközpont (Kapos-ITK), valamint a Somogy Megyei Vállalkozói Központ Közalapítvány (SMVK) által Kaposvárott, 1998-ban indított Somogy-Flandria Inkubátorház.

Két sikeres inkubátorház a Dél-dunántúli régióban

Igények és lehetőségek, működési és működtetési tapasztalatok, javaslatok

Az inkubátorháznak olyan zárt telephely számít, ahol az új vállalkozások minden szükséges szolgáltatást és tanácsadást megkapnak működésükhöz. Az inkubátorház tulajdonképpen vállalkozás-alapítást ösztönző eszköz, lényege, hogy úgy segíti az induló kisvállalkozásokat, hogy mesterségesen teremti a számukra a piacinál kedvezőbb környezetet (olcsó bérleti díj, infrastruktúra stb.), segíti beilleszkedésüket a helyi és a regionális gazdaságba. A tapasztalatok azt mutatják, hogy azok a vállalkozások, melyek inkubátorház keretei között indultak, 80–90 %-ban sikeresek, míg a hagyományosan induló cégeknek csak 30–40 %-a működik még 3 év múlva is (PEREDI Z. 2003).

Az inkubátorházak többségének létrejötté részben, vagy egészen kapcsolódik a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány nevéhez. Az alapítók célja gyakran az, hogy a legígéretesebb innovációs projekteket, kezdeményezéseket felkutassa, létrejöttüket támogassa, a bekerülő vállalkozások piacorientált és innovatív tevékenységét segítse. Általában pályázat útján kerülhet be az induló vállalkozás az inkubátorházba, és 2–3 éves ott tartózkodás után hagyja el azt, s kerül piaci viszonyok közé. A kezdő vállalkozások megkapnak minden segítséget az alapítási és piacra kerülési időszakban felmerülő problémák (jogi, pénzügyi tanácsadás, kiállítások szervezése, irodatechnikai szolgáltatások stb.) leküzdéséhez.

A Kapos Innovációs Transzferközpont (Kapos-ITK), és illeszkedése a régió innovációs struktúráihoz

A dombóvári transzferközpont a megye és a környező megyék kistérségei innovációs kapacitásának az erősítésén túl, az új ipari struktúra kialakításához, illetve a helyi versenyképességének erősítéséhez nyújt innovációs oldalról jelentős segítséget régió mikro- és kisvállalkozásainak.

A Kapos Innovációs Transzfer Központot 1999-ben hozták létre. Az alapítók felkészültségét dicséri, hogy tulajdonosai már önmagukban egy kisebb innovációs, kistérségi minta-hálózatot alkotnak:

- Dombóvár Város és Kaposszekcső Község Önkormányzata
- Kaposszekcső Mezőgazdasági Rt.

³ Általában a település - kistérség első ilyen tárgya, a nyertes pályázatának tárgya és/vagy kiírója által „elvárt” név, mely később sok esetben már nem takarja a tényleges tevékenységeket, sőt néha félrevezető, de ezt ritkán igazítják a tényleges tevékenységhez, funkcióhoz, helyi szerephez.

- Pécsi Tudományegyetem (PTE)
- Tolna Megyei Kereskedelmi és Iparkamara és magánszemélyek.

A Kht. alapítóinak célja olyan innovációs transzfer- és oktatási központ létrehozása és működési feltételeinek megteremtése volt, amelynek feladata az innovatív jellegű fejlesztések, elképzelések felkarolása, kapcsolódó tanácsadói tevékenységek ellátása, oktatási bázis megteremtése a dombóvári kistérség tágabb környezetében, esetleg még nagyobb körben. A Kapos Innovációs Transzferközpont jelenleg 13 főállású alkalmazottal működik, akik a menedzsmentben dolgoznak, emellett több mint 50 fő bér munkát végez. (CSIBA Zs. 2006)

A Dombóvár-Kaposvár innovációs tengely, bár tipikus horizontális együttműködés, de hierarchiájában Kaposvár elsődleges szerepe megkérdőjelezhetetlen. A dombóvári kistérségnek ugyanakkor e kapcsolatrendszerből származnak olyan előnyei, melyeket egy vertikális irányú együttműködésben tud kamatoztatni. 1998-ban kezdett formálódni egy kistérségeket átfogó társulás, melyre jellemző, hogy a benne szereplő kistérségek mindegyike kedvezményezett címmel bír. A tabi, a tamási, a dombóvári, a sásdi valamint a kaposvári (vagy annak egy része) kistérségek alkotta együttműködés alapot teremthet a kiemelt innovatív gazdaságfejlesztési térség lehatárolására. Az érdekérvényesítés jó eszköze lehetne e térség saját fejlesztési tanácsának megalakítása. A kiemelt térség központja Dombóvár⁴ és/vagy Kaposvár lenne, ahol a fejlesztési elképzelések megvalósítására alkalmas infrastruktúra és megfelelő szakemberhátter áll rendelkezésre. (PAP N. – SZABÓ L. 2000)

A dombóvári transzferközpont a dél-dunántúli stratégiai programok közül jó néhányának a megvalósulásában fontos szerepet tölt be, s kapcsolódik a Dél-Dunántúl fejlesztendő integrált gazdasági (élelmiszer-gazdasági, feldolgozóipari) klasztereihez. A PTE-n megtalálható kutatási-fejlesztési eredmények továbbítása a gazdasági szektor irányába, valamint megrendelések gyűjtése és átadása az egyetem részére. Olyan oktatási rendszerek átvétele, mely nem igényli feltétlenül a szoros kötődést az egyetemi székhelyhez és kihasználva a transzferközpont kedvező földrajzi fekvését helyben lebonyolíthatóak. Ezek kihatása gyakran regionális, de alkalmanként akár országos szintű is lehet.

Az innováció-orientált kistérségi politika induláskor megfogalmazott céljai:

- Ipari Park cím elnyerése. Dombóvár Város Önkormányzata, a Tolna Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Tolna Megyei Vállalkozói Központ (TMVK) alkotta szindikátus feladatai közé tartozik, hogy megpályáztassa az ipari park megvalósíthatósági tanulmányának elkészítését, felügyelje annak mindenkorai készültségi fokát.
- Kábeles információs hálózat kiépítése. A rendszer intra- és internetes adatátvitelt tesz lehetővé. Előnye a többszörös adatátviteli lehetőség, s a telefonhálózattól való függetlenség. Lehetőséget ad a távoktatási formák elterjesztésére, távmunkák végeztetésére, szükséges információk gyors megszerzésére, videó-konferenciák lebonyolítására.
- Innovációs közösségfejlesztő központ. A TMVK és a Területfejlesztési Társulás közös beruházása, melynek révén erősödik a munkaszervezet híd szerepe a kistérség gazdasági társaságai, az önkormányzatok és társadalmi szervezetek között.
- Térségmenedzsment kialakítása. A kistérség településeit átfogva szükségesnek látszik egy olyan hálózat kialakítása, mely figyeli és serkenti a helyi fejlesztéseket. Lehetőség szerint keresi a kapcsolatot a hasonló elképzelésekkel és segíti a források felkutatását. (PAP N. – SZABÓ L. 2000)

A jelenlegi legfontosabb tevékenységek:

- Oktatásszervezés, évente 20–25 tanfolyam.
- Szociális szféra támogatása. A Kapos-ITK 30%-os tulajdont szerzett a mikrotérség legnagyobb szociális koordinátoraként jegyzett Jóléti Szolgálat Kht.-ban.
- Innovációs inkubátorház. Jelenleg az egészségügyi műszerfejlesztésben, a nano-technológiában

⁴ Vannak esetek mikor a kisebb (akinek „életbevágóbb” az eredmény elérése) partner vezető szerepe hozzáadott értéket jelent az együttműködésben.

és mikrobiológiában, illetve első körös autóipari beszállítói gyártmány- és gyártástechnológia fejlesztésben érdekelt cégeknek adnak inkubátorház jellegű támogatást a DDRIÜ - Hálózat Tolna megyei képviselőjeként.

- Rendezvényszervezés. 300 fő befogadására alkalmas konferenciaközpont, wireless Internet és videokonferencia szolgáltatással, étkezéssel.
- Általános gazdaságfejlesztés. Minden olyan kiegészítő tevékenység, mely a fentiekben felsorolt tevékenységeinket támogatja. Pályázatok írása, projektmenedzsment, projektgenerálás. Jellemzően minden tevékenységet integrálnak egy nagyobb fejlesztési egységbe, így a szinergikus hatások is erősebben jelentkeznek.
- Dombóvár és Vidéke Újság. Időközi, kéthetente megjelenő közéleti újság, mely a gondozásukban lévő kilenc helyi- és regionális érdekeltségű honlappal kiegészítve szolgálja céljaik és eredményeik ismertetését a helyi közösséggel, illetve partnereikkel. (CSIBA Zs. 2006)

A Somogy-Flandria Inkubátorház története, háttere, stratégiai célkitűzései

A Somogy Megyei Vállalkozói Központ Közalapítványt 1991 tavaszán Somogy Megye Közgyűlése alapította azzal a céllal, hogy a megyében működő mikro-, kis és középvállalkozások működését segítse, erősítse. A Vállalkozói Központ jelenleg 11 főállású alkalmazottat foglalkoztat és tulajdonosa a Somogy-Flandria Kft-nek, amely üzemelteti a Somogy-Flandria Inkubátorházat. (Kocsis T. 2006)

Az SMVK a flamand Gom-West Vlaanderen Területfejlesztési Központtal közösen pályázatot nyújtott be a belga kormányhoz, melynek eredményeként 1997. szeptembere és 1998. júniusa között inkubátorházat építettek fel Kaposváron. Itt irodák, műhelyek bérelhetők, valamint az épületegyüttesben található egy magas színvonalú konferenciaközpont is, mely 350 fős befogadóképességével kiválóan alkalmas megyei és regionális rendezvények lebonyolítására.

Az SMVK és a Somogy-Flandria Inkubátorház jelenlegi szolgáltatásai:

- Ügyfélszolgálatán az SMVK ingyenes jogi, gazdasági, pályázati tanácsadást ad, üzleti információt nyújt leendő és már működő kis- és közép vállalkozások részére szakértők közreműködésével, valamint adatbázisok és szakanyagok révén.
- Speciális képzési, fejlesztési programokat szerveznek tanfolyam, szeminárium, műhelymunka formájában.
- Mikrohitel Programban finanszírozáshoz juttatják, tanácsadással segítik azon kisvállalkozásokat, akik megfelelő üzleti ötlettel rendelkeznek, ám kereskedelmi banki hitelt fedezet hiányában nem kaphatnak. Egyéb kedvező pénzügyi források felkutatásában is közreműködnek, eseti megbízás alapján üzleti terveket készítenek;
- Saját előadótermükben rendezvények, konferenciák szervezése. Ezt használják szakmai- és sajtókonferenciák, üzletember találkozók, kiállítások, bemutatók, vásárok, bálók valamint más társadalmi és gazdasági rendezvény céljára is.
- A vállalkozók irodát, műhelyt bérelhetnek a korszerű inkubátorházban, valamint tájékoztatást kaphatnak a megyében rendelkezésre álló egyéb ingatlan-lehetőségekről is.

Feladatok, támogató szolgáltatások az innováció-fejlesztésben, a DDRIÜ - Hálózatban⁵

- Somogy megye innovációs térképének elkészítése, karbantartása, aktualizálása.

⁵ A Dél-Dunántúli Regionális Innovációs Ügynökség (DDRIÜ) - Hálózat transzfertszervezete a Somogy Megyei Vállalkozói Központ Közalapítvány

- Regionális innovációs és szakértői adatbázis valamint portál fejlesztésének támogatása.
- A Kaposvári Egyetemmel együttműködve, az egyetem kutatási és fejlesztési eredményeinek piacra juttatása, köztudatba történő bevitele.
- Innováció-marketing: a térségben megvalósult innovációs eredmények, cégek képviselete, megismertetése a szűkebb és tágabb külvilág felé, reklámhordozók biztosítása, vásárokon, kiállításokon, konferenciákon való részvétel megkönnyítése.
- Intézmények és az ott folyó K+F témák, eredmények, kontakt személyek, a legújabb K+F eredmények, felfedezések
- A régióban zajló megújuló energiaforrás-projektek felkutatása, adott esetben generálása.
- Innovációs témájú képzések, akkreditált tanfolyamok, rendezvények szervezése, lebonyolítása.
- Innovációs tanácsadás, ötlettől a megvalósulásig, megfelelő pénzügyi háttér megteremtésében való közreműködés.
- Iparjogvédelem (szabadalmaztatás, védjegy és mintaoltalom megszerzése) szabadalmi adattárakhoz való hozzáférés.
- Pályázati tanácsadás, pályázatfigyelés, pályázat készítése és menedzselése.
- Pénzügyi tanácsadás és inkubációs szolgáltatások.

Együttműködés

A dombóvári transzferközpont és kaposvári inkubátorház a következő regionális fejlesztési programok szervezésében játszhat szerepet:

A régió agrár-innovációs transzfer rendszere a Kaposvári Egyetem (KE) Állattudományi Karából és Egészségtudományi Centrumából, mint koordináló intézményekből valamint kutatási alcentrumokból, és az ezekre épülő transzferközpontokból áll. A dombóvári és kaposvári transzferközpontba agrár-innovációs részprogramok telepítésével részben K+F munka, részben tudományos eredmények kiajánlása, szabadpiaci menedzselése folyik.

A dombóvári és kaposvári transzferközpont kulcsszerepet tölt be az egyébként versenytársként működő szervezetek együttműködésének elősegítésében, a gazdaságélénkítésével foglalkozó promóciós intézmények, szervezetek, KKV-k hálózatba szervezésére, a partnerség és az együttműködés támogatására.

A Kapos ITK és a Flandria közös innovációs-információs szolgáltatásaik segítségével jelentősen hozzájárulhatnak a dombóvári és kaposvári kistérségben, illetve a határos kistérségekben működő kis- és közép vállalkozások stabilizálásához. Az innovációs-információs hálózati szerep erősíti a velük kapcsolatban álló, szolgáltatásaikat igénybe vevő innováció-orientált vállalkozások hazai és nemzetközi versenypozícióját. A mikro- és kisvállalkozások, közép- és nagyvállalatok számára történő beszállítói szerepkörének kialakításához is jelentősen hozzájárulhatnak. A transzferközpontok a vállalatokkal, az egyetemekkel és egyéb kutatóhelyekkel való kapcsolatépítést, információközlést végezhetik a reaktív (követő), illetve proaktív (kezdeményező) módszerekkel.

Az innovációs és technológiai transzferközpontok tekinthetők szűkebb értelemben az innovációt közvetítő és hídképző szereplők közül az egyik legfontosabbnak. Hazánkban az ITK-k és inkubátorházak által ellátott feladatok gyakran átfedik egymást, hiszen a technológia transzfer szolgáltatások mellett tevékenységük nagy része kezdő és fiatal vállalkozások támogatását jelenti. Sajnos a működés-finanszírozási problémák miatt jellemző, hogy a nem kifejezetten innovatív, vagy technológiaorientált kisvállalkozások befogadására is rászorulnak, jelentősen csökkentve ezzel innováció-fejlesztő kapacitásukat.

Összefoglalás

Mik a tanulságok az eddigi működésből? HÖNYI P. és KOCIS T. (2006) SCHUMPETER (1912, 1980) alapján az innováció lényegét a termelési tényezők új kombinációjában jelölte meg, valamint abban, hogy az ilyen típusú törekvéseknek van személyes hordozója is. De ez nem a feltaláló, nem az eszközök tulajdonosa, hanem a vállalkozó. (SCHUMPETER, J. A. 1912, 1980)

Az egész rendszer lényege, értelme, célja az kell(ene) legyen, hogy az innovátor, a kockázatot vállaló vállalkozó a munkájára koncentrálhasson.

- El kell érni, hogy közpénzből finanszírozott, már elkészült fejlesztési programokat, stratégiákat, dokumentumokat, javaslatokat tegyék közzé a korábbi projektek kedvezményezettjei.
- Fel kell tárni és jól használni az adott térség endogén (belső) erőforrásait, mely elsőre talán nem is szembetűnő, hiszen a helyieknek megszokott körülmény (mint például a Dél-dunántúli régióban az élhető, szép környezet, a befogadó táj).
- Ezekhez kell megkeresni az értelmes, minőségi, ha lehet alkotó tevékenységeket, és NEM a máshol sikeres, de itt alap nélküli mintákat ráerőltetni az adott földrajzi-gazdasági térre. Ha ez sikerül, nem fognak elvándorolni az emberek.
- A tényeket kiindulópontként, a belső erőforrásokat alapként használva EGY(!) követhető, jó stratégia szükséges, melyet folyamatosan frissíteni, a gyorsan változó körülményekhez igazítani kell (RECHNITZER J. 1998). Irányát viszont nem szabad a fejlesztési divatok és/vagy a változó politikai elvárások szerint változtatgatni.
- Ezen stratégia alapján kell a forrásokat előteremteni, azokra a célokra pályázni, melyek illenek a hosszútávú, megalapozott elképzelésekhez és nem fordítva.
- Az elmúlt évtizedben kialakult és az alapokat már elsajátított, cégen belüli munkacsoportokat, a már jól működő támogató szervezeteket, egymást segítő, ún. soft (egymáshoz „lazán” kapcsolódó) együttműködő-hálózattá kell szervezni.⁶ Ehhez nagyon jó alapot teremthetnek a különböző, hálózatosodást segítő regionális-innovációs programok. Természetesen a korábbiakkal összhangban, csak állandó finanszírozással működhetnek hatékonyan. (GROSZ A. 2005)
- Amíg a kristályosodás nem indul meg, a csomópontok nem alakulnak ki, addig kreatív embereket, egyes konkrét innovatív fejlesztéseket kell támogatni a soft-hálózat tudásával, hogy a fejlesztők csak a munkájuk érdemi részére koncentrálhassanak.
- Mindenhol ki lehet és kell használni a fiatalok kreativitását, de itt különösen, ahol a környezet szépsége, tisztasága mellett a Dél-dunántúli régió másik „természeti kincse”: a két egyetem, az ott tanulók és oktatók tudása. Ez gyakran hangoztatott közhely, de szükséges kimondani, mert a szép szavakon túl elenyészően kevés konkrét példát, sikeres, jól működő modellt találhatunk.
- Meg kell teremteni azokat a külső programokat, melyek az első éves hallgatókig „leérnek” és végigkövetik, hogy már a diplomamunkájuknak újdonságtartalma⁷ legyen. Ma az ilyen disszertációk aránya alig néhány százalék.⁸
- Meg kell fordítani a folyamat irányát: nem azt várni, hogy a hallgató jöjjön a pályázatával, kész⁹ ötletével, hanem az Innovációs Hálózatnak kell keresni, már diákként kiválasztani és végig, a fejlesztés során támogatni a tehetségeket.

⁶ Ez még messze nem a vágyott klaszter, megtévesztő lenne annak nevezni (*Hacsak a pályázati kiírás nem ezt írja elő* ☺), de nagyon fontos támogatója lehet a majdani, régióként akár 5-6 klaszterkezdemény kialakulásának.

⁷ Innováció (itt): Amiből később, megfelelő fejlesztő munkával a piacon is eladható termék, szabadsalom, eljárás lehet.

⁸ Például a Helsinki Egyetemen támogatják és mérik, ún. innovációs kataszterben rögzítik ezt a jellemzőt. Gyakorlatuk alapján Horváth Csabával tettünk erre kísérletet a régióban, de akkor elutasításba ütköztünk. (DD-RIS 2003)

⁹ Ha ez már egy „pályázati dokumentáció” szintjén kész, kül- és belföldi befektetők már a hálózat nélkül is „felkarolják”

- Ezzel az előképpel biztos alapokra lehet helyezni a ma általában szintén csak a szőlők szintjén létező, ezt a célt kitűző, ún. „spin-off”, fiatal, innovatív vállalkozásokat támogató programokat. Ezen a ponton lehet, sőt kell megakadályozni, hogy a kreatív emberek külföldre, Budapestre, régió kívülre menjenek, vagy itthon maradva beleszürküljenek egy középvezetői állásba.
- „Befogadó környezetet” (HÖNYI P. 2006) kell teremteni számukra:
 - Ennek egyik fontos része a különféle megbízható konstrukciókkal¹⁰ előteremtett pénz, mely biztosítja a fejlesztések gyors megvalósításának pénzügyi feltételeit, és finanszírozza a fiatal kutatók megélhetését.
 - A másik viszont a bizalom légköre, melyben nyugodtan, felelősséggel, de nem a napi megélhetési gondokon aggódva lehet dolgozni.¹¹
- Természetesen ezt a komplex feladatot nem tudják olyan, néhány fős szervezetek ellátni, melyek maguk is máról-holnapra élnek. Ennek a soft-hálózatnak a kulcsszereplőire is igaz, amit GROSZ A. (2005) a sikeres (külföldi) klaszterszervezetekről állít: „...erőteljes állami (tartományi, regionális) támogatást élveznek, amely lehetővé teszi, hogy az első 3-5, vagy akár több évben a vállalkozásoktól származó bevétel nélkül működtessenek komoly, sok esetben 6-8 főt foglalkoztató menedzsmentet, mely finanszírozni képes a legkülönbébb szakértők foglalkoztatását és speciális szolgáltatások nyújtását.”
- A megfelelő emberi erőforrás alapfeltétel, hogy mindez megvalósulhasson. Ehhez:
 - Kultúra: Megfelelően kiválasztott, nyitott személyiségű, nem csak az anyagi sikerért élő vállalkozók, valamint az eredményközpontúan dolgozó, jól és folyamatosan képzett „hivatalnokok” a szolgáltató típusú intézményrendszerben.
 - Idő: Tanfolyam és felkészítés, együttműködés, műhelymunkák, folyamatok beérése. Ebben a munkában kulcskérdés a távlatokban gondolkodás (luxus?) lehetősége.
 - Pénz: Anyagi szempontból független, „szabad”-gondolkodású emberek, akik bízhatnak abban, hogy az innováció menedzsment egy szép és sikeres életpálya számukra, ha jól végzik a munkájukat.

Irodalom

CSIBA Zs. 2006: A PhD kutatáshoz felhasznált primer információk, kézirat, Dombóvár, 12 p.

DD-RIS 2003: Dél-dunántúli Regionális Innovációs Stratégia, projektvezető: Horváth Cs.

GROSZ A. 2004: Klaszteresedési folyamatok Magyarországon – Különös tekintettel az autóiparra. In: PTE Közgazdaságtudományi Kara, Regionális Politika és Gazdaságtan (2004-2005) Doktori iskola évkönyv, Pécs, pp. 75–86.

GROSZ A. 2005: Klaszteresedés és klaszterorientált politika Magyarországon - Potenciális autóipari klaszter az észak-dunántúli térségben. Doktori értekezés tézisei, PTE Közgazdaság-tudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, Győr-Pécs, 24 p.

HÖNYI P. 2006: Ex verbis. Kapos ITK Kht. Szekszárd.

KOCIS T. 2006: A Somogy Megyei Vállalkozói Központ Közalapítvány stratégiai célkitűzései. In: Jankó A. (szerk.): DDRIÜ Hálózat Hírlevél. II. évf. 3-4. szám, DDRFÜ Kht. Regionális Innovációs Ügynökség, pp. 20–22.

¹⁰ Bankhitel, hitelgarancia, kockázati tőke, hiteltámogatás, vissza nem térítendő támogatások stb. és mindezek egyedi pénzügyi konstrukcióinak kidolgozása, menedzselése, az ehhez szükséges pénzügyi és jogi tanácsadás.

¹¹ Az USA-ban az egyetemi oktatónak – a sikertől függetlenül – dicsőség, ha pályafutása során legalább egy olyan ötlete volt, amit saját vállalkozásban próbált hasznosítani. (ZÁVODSZKY P. 2006)

- PAP N. – SZABÓ L. 2000: Az innováció fejlesztési stratégia alapelvei. In: Pap N. – Szabó L. (szerk.): Az innováció szerepe a terület- és vidékfejlesztésben. Konferenciakötet, Dombóvár, pp. 59-76.
- PAP N. 2005: A terület- és településfejlesztés cél- és eszközrendszere. In: Pap N. – Tóth J. (szerk.): Terület- és településfejlesztés I. Alexandra Kiadó, Pécs pp. 7–26.
- PAP N. – SITÁNYI L. 2006: Inkubátorházak létesítése: Kapos ITK és a Flandria Ház. In: Pap N. (szerk.) Terület- és településfejlesztés gyakorlata, PTE TTK Földrajzi Intézet, Pécs.
- PEREDI, Z. 2003: Clustering individual truck owners – the implementation of novel ICT... scientific and industrial collaboration, WESIC Vol. 1, Miskolc.
- RECHNITZER J. 1998: Területi stratégiák, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 348 p.
- SCHUMPETER, J. A. 1912, 1980: A gazdasági fejlődés elmélete. Vizsgálódás a vállalkozói profitról, a tőkéről, a hitelről, a kamatról és a konjunktúraciklusról. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- SITÁNYI L. 2005: Helyi stratégiakutatások az infokommunikációs társadalomban. In: Pap N. – Végh A. (szerk.) IV. magyar politikai földrajzi konferencia, PTE TTK Földrajzi Intézet, Pécs, pp. 249-261.
- ZÁVODSZKY P. 2006: Felszólalás a Magyar Innovációs Szövetség közgyűlésén. In: Antos L. (szerk.) Innováció 2006, konferenciakötet, Budapest, pp. 147-156.

GÁL VERONIKA

Mentális térképek elméletben és gyakorlatban

A mentális térkép fogalma és a módszer alkalmazási területei

A társadalomföldrajz egyik irányzata, a behaviorista geográfia már évtizedekkel ezelőtt a szubjektív térérzékelésre irányította a figyelmet. Az elmélet lényege az, hogy nem a tér objektív szerkezete határozza meg az emberek viselkedését, környezetükkel kapcsolatos véleményét, cselekedeteit, hanem az, amilyennek azt saját maguk látják (KISS J. – BAJMÓCY P. 1996). A külvilágnak ezt a fajta tudati leképeződését a szakirodalom *kognitív térképezésnek* hívja, melynek első hazai összefoglalása, szélesebb körrel való megismertetése Cséfalvay Zoltán nevéhez (1990) fűződik. Az információkból – azok felszínre hozása után – valódi térképeket készíthetünk, melyeket *mentális térképnek* („mental map”) nevezünk. Ezek mutatják a vizsgált személy(ek) látásmódját, véleményét, illetve egy társadalmi csoportnak a környezetéről alkotott tudati képét.

A mentális térképek segítségével végzett vizsgálatok napjainkban újra reneszánszukat élik, a módszert a környezetpszichológia mellett a turizmus és a településkutatás szakemberei is felfedezték. Az alkalmazási területek sokféleségének köszönhetően az utóbbi évtizedben a mental map-ek a legkülönbözőbb elemzésekben jelentek meg: Európa pozitív és negatív területei a tanulók szemével (BAJMÓCY P. – CSÍKOS Cs. 1997); a magyar középiskolások Olaszország képe (MICHALKÓ G. 1998); határ és határmentiség (HARDI T – NÁRAI M. 2001); településtervezés (LETENYEI L. 2001); magyar-portugál mentális térképezés (MAKÁDI M. 2003); lakóhelyek vizsgálata (GERGELY O. 2004, PÁSZTOR GY. 2004); diákok képe hazánk szomszédairól (LAKOTÁR K. 2004, 2005, 2006).

A turizmus területét érintő vizsgálatok sok esetben csupán egy adott desztináció fejlesztésének lehetőségeit említik, pedig legalább ennyire fontos, hogy a potenciális turisták tudomást szerezzenek az adott célpontról. A megfelelő információknak az adott piaci szegmenshez való eljuttatása a marketing szakemberek feladata, de nem felejtkezhetünk meg arról, hogy mindez nem a „nulláról indul”. A legtöbb esetben már rendelkezünk ismeretekkel, képekkel egy adott földrajzi helyről, mielőtt útnak indulnánk. Éppen ezért ismereteink nagymértékben befolyásolhatják utazási döntéseinket, a meglévő sztereotípiákon pedig nem könnyű változtatni, a tévhiteket eloszlatni. Az utazások mellett természetesen egyéb döntésekben is legalább ennyire befolyásoló tényező a környezetről alkotott negatív vagy pozitív kép (továbbtanulás, munkavállalás, lakóhely kiválasztása stb.)

A mentális térképek készítésének számos módszere ismert, kezdve az adatok felvételétől azok feldolgozásáig, értékelésig. Mivel a hazai vizsgálatok eddig vagy nagy területekkel (kontinens, ország) vagy településekkel (kapcsolatháló elemzés) foglalkoztak, saját vizsgálatom célpontjául egy köztes szintet, a Dél-dunántúli régiót választottam.

Céлом annak a felmérése volt, hogy a régióban tanuló középiskolások mennyire ismerik tágabb lakóhelyüket, melyek a legismertebb területek és melyek a „fehér foltok” a kognitív térképeiken. Választ kerestem arra a kérdésre is, hogy hol húzzák meg a diákok a régió határát, és vajon ez függ-e attól, hogy mely megyében élnek?

A felmérés módszertana

A Dél-dunántúli régióhoz kapcsolódó kérdésekkel 10–13. osztályos tanulókat kerestem meg, többségük a felmérés időpontjában 16–17 éves volt. A választás azért esett a középiskolás korosztályra, mert véleményük néhány év múlva – fizetőképes keresletként – a turizmus piacán realizálódik, így döntéseikben

meghatározó lehet egy-egy területről alkotott mentális (tér)képük. Középiskolai tanulmányaik befejezése után sokan felsőfokú tanulmányokat kezdenek, és ebben a választásban is befolyásolhatja őket, hogy milyen ismeretekkel rendelkeznek egy adott városról vagy régióról.

Jelen tanulmány a régió határain belül (Kaposvár, Pécs, Szekszárd) tanuló fiatalok mentális térképeit mutatja be, melyek alapjául a felmérés „vaktérképes” feladata szolgált. A diákok A/4-es méretű, a Dunántúl kontúrját, megyehatárait, fő vízfolyásait tartalmazó papírlapon jelölték be azokat a dél-dunántúli földrajzi neveket, melyek a rendelkezésre álló idő (kb. 5 perc) alatt eszükbe jutottak. A térképeken szereplő válaszok összesítése után az 5% feletti említéseket ábrázoltam, függetlenül attól, hogy pontosan jelölték-e be azokat (1–3. ábra).

Eredmények

A mentális térképeken szereplő földrajzi nevek természetesen mindhárom dél-dunántúli célcsoportnál lakóhely (oktatási intézmény székhelye) körüli koncentrálódást mutatnak, azonban a **régió lehatárolása, a szomszédos megyék ismertsége** eltérő.

A felmérés eredményei alapján megállapítható, hogy a régió különböző részein élő diákok számára a *Dél-Dunántúl* eltérő tartalommal bír, mind a területi lehatárolást, mind pedig a régióhoz kötődő asszociációkat illetően (GÁL V. 2006). Mivel a középiskolások az egész Dunántúlt ábrázoló vaktérképen jelölték be az ismert földrajzi neveket, a régió határait különbözően és szubjektív módon húzták meg. Az azonos városban tanulók véleménye általában hasonló a kérdésről: míg a kaposvári diákok számára Zala megye ugyanúgy hozzátartozik a régióhoz, mint Tolna, addig a szekszárdi válaszadók gyakran két megyére (Baranya és Tolna) szűkítették a Dél-Dunántúlt, vagy Fejér déli részét is hozzá sorolták¹. A mentális térképeken leginkább a Balaton „problémája” a szembetűnő, hiszen a tolnai válaszadók – a másik két célcsoporttal ellentétben – már nem igazán érezték a régióhoz tartozónak (3. ábra).

A saját, illetve a *szomszédos megyék ismertségét* („ismeretlenségét”) a mentális térképeken megjelenő „fehér foltok” kiválóan érzékeltetik. Ilyen terület a kaposvári válaszadóknál szinte Tolna egésze és Baranyának a Pécestől délre eső része (1. ábra), a pécsi célcsoportnál Somogy és Tolna megye középső területe vagy az Ormánság (2. ábra), a szekszárdi diákoknál a régiónak a Siófok-Kaposvár-Pécs „karéjtól” nyugatra eső darabja (3. ábra).

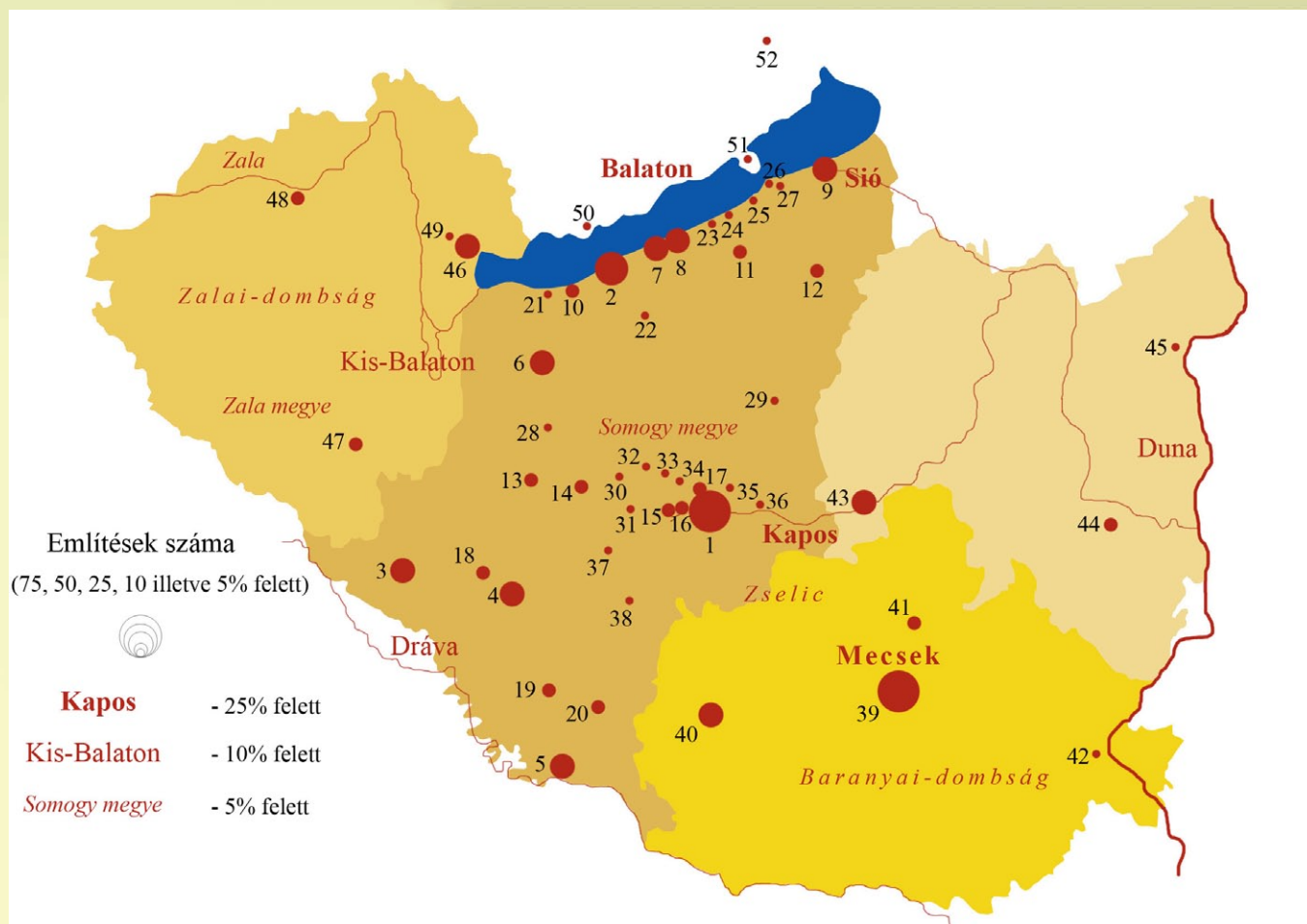
A *tágabb környezetről alkotott képet* elsősorban a *személyes tapasztalat* alakítja, így többek között az, hogy a tanulók milyen gyakran és hova utaznak, mennyi időt töltenek lakóhelyüktől távol. Erre kiváló példa a somogyi diákok mentális térképe, hiszen a válaszadók többsége nem a megyeszékhelyen él, naponta (hetente) ingázni kényszerül. Ennek megfelelően egyenletesebben és sokkal pontosabban töltötték ki a vaktérképet (1. ábra).

A személyes tapasztalat hatása jelenik meg néhány település viszonylag gyakori említésében is. Ilyenek a tanulmányi kirándulások, nyaralások, koncertek helyszínei: Paks – az erőmű látogatóközpontja; Fonyód és Báltelep – ifjúsági tábor; EFOTT 2004; Siófok – Palace, Flört Disco². Bár a Balaton neve mindhárom csoportnál 25% feletti említési gyakorisággal szerepel, part közeli településeket meglepő módon a szekszárdi diákok (Siófok és Tihany kivételével) nem tudtak megnevezni.

A jelölések pontosabbak és több települést tartalmaznak a *főútvonalak, vasútvonalak mentén* is. A tolnai diákok mentális térképén (3. ábra) kirajzolódik a Dombóvár-Sárbogárd vasútvonal egy szakasza (Dombóvár, Kurd, Szakály, Hőgyész, Gyöngy, Simontornya), illetve a 6-os főút Pécestől Dunaújvárosig (Pécsvárad, Hidas, Bonyhád, Kakas, Tolna, Dunaszentgyörgy, Paks). Ugyanígy megjelenik a főút – néhány kisebb település kivételével – a pécsi tanulók térképén Szigetvártól (vagy Barcstól) Szekszárdig (2. ábra), illetve a kaposvári válaszok esetében Balatonmáriafürdőtől Siófokig (1. ábra).

¹ A kérdőív felmérés során – a vaktérképes feladat után – a diákoknak a felsorolt dunántúli megyék közül aláhúzással is ki kellett választaniuk a régióhoz tartozókat.

² A régió legismertebb turisztikai desztinációit vizsgáló kérdésnél is megjelentek ezek a látnivalók, rendezvények a válaszok között.

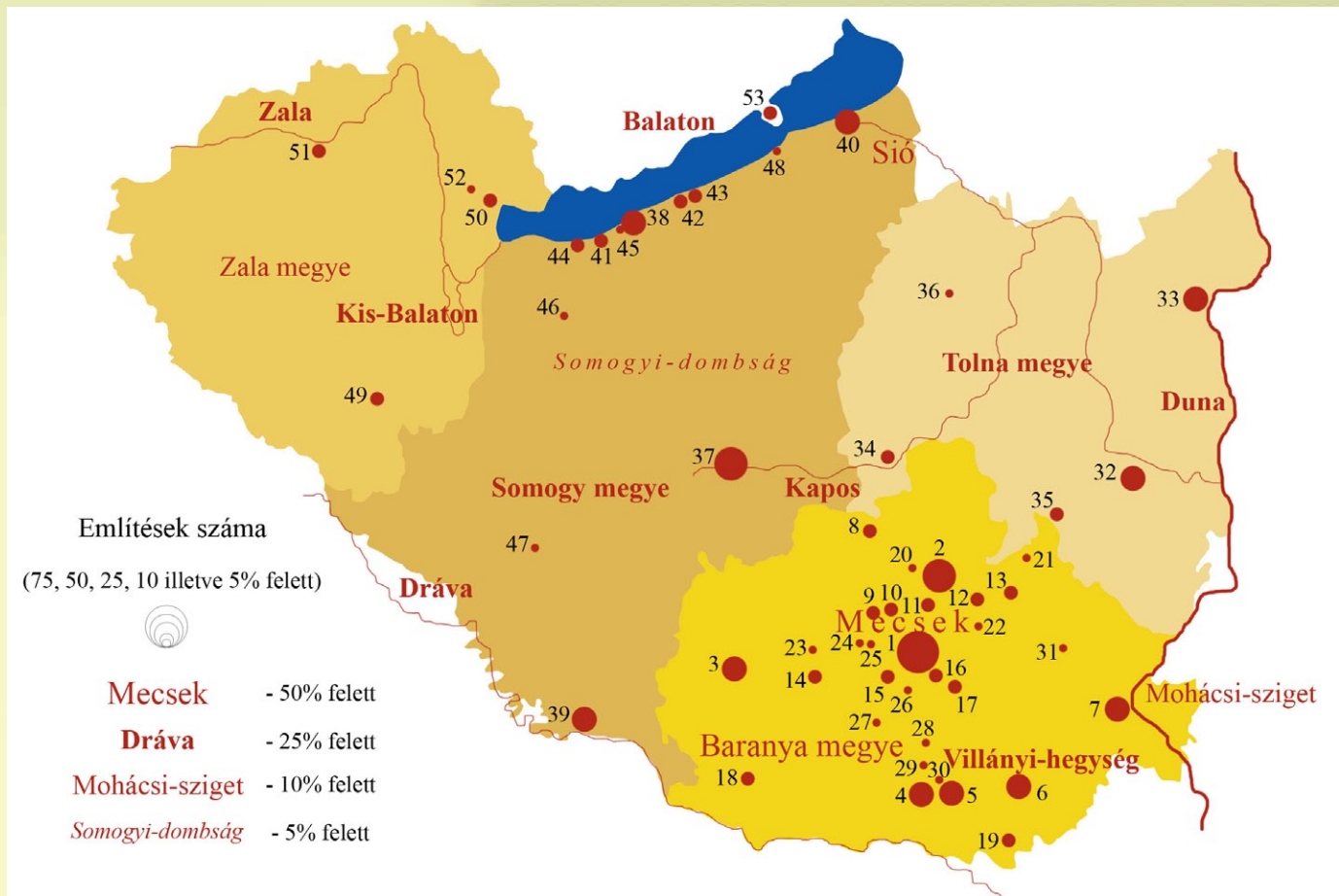
1. ábra: Kaposvári diákok mentális térképe a Dél-Dunántúlról
Forrás: kérdőíves felmérés alapján szerk.: Gál V. 2006

Az ábrán szereplő számok a következő településeket jelölik:

Somogy megye: 1: Kaposvár 2: Fonyód 3: Csurgó 4: Nagyatád 5: Barcs 6: Marcali 7: Balatonboglár
8: Balatonlelle 9: Siófok 10: Balatonfenyves 11: Kötcse 12: Tab 13: Böhönye 14: Nagybjom 15: Kaposmérő 16: Kaposújlak 17: Kaposfüred (Kaposvár) 18: Bolhás 19: Csokonyavisonta 20: Szulok 21: Balatonmárfürdő 22: Lengyeltóti 23: Balatonszemes 24: Balatonszárszó 25: Balatonföldvár 26: Szántód 27: Zamárdi 28: Mesztegnyő 29: Igal 30: Somogysárd 31: Kiskorpád 32: Mezőcsokonya 33: Hetes 34: Juta 35: Toponár (Kaposvár) 36: Taszár

Gyakrabban szerepelnek az *érdekes nevű* (Bolhás, Hars), vagy térképen *könnyen felismerhető* helyen fekvő települések (Mohács) is. Tihany mindhárom csoportban eléri az 5%-ot, ami valószínűleg személyes tapasztalatoknak (Balatoni hajózás, komp), illetve a félsziget jellegzetes voltának köszönhető.

A fő folyókat (Duna, Dráva, Kapos) is sokan megnevezték mindhárom célcsoportnál, de ebben segítségükre volt a vaktérkép is, hiszen a megyehatárokon kívül a fő vízfolyásokat is tartalmazta.

2. ábra: Pécsi diákok mentális térképe a Dél-Dunántúlról
Forrás: kérdőíves felmérés alapján szerk.: Gál V. 2006

Az ábrán szereplő számok a következő településeket jelölik:

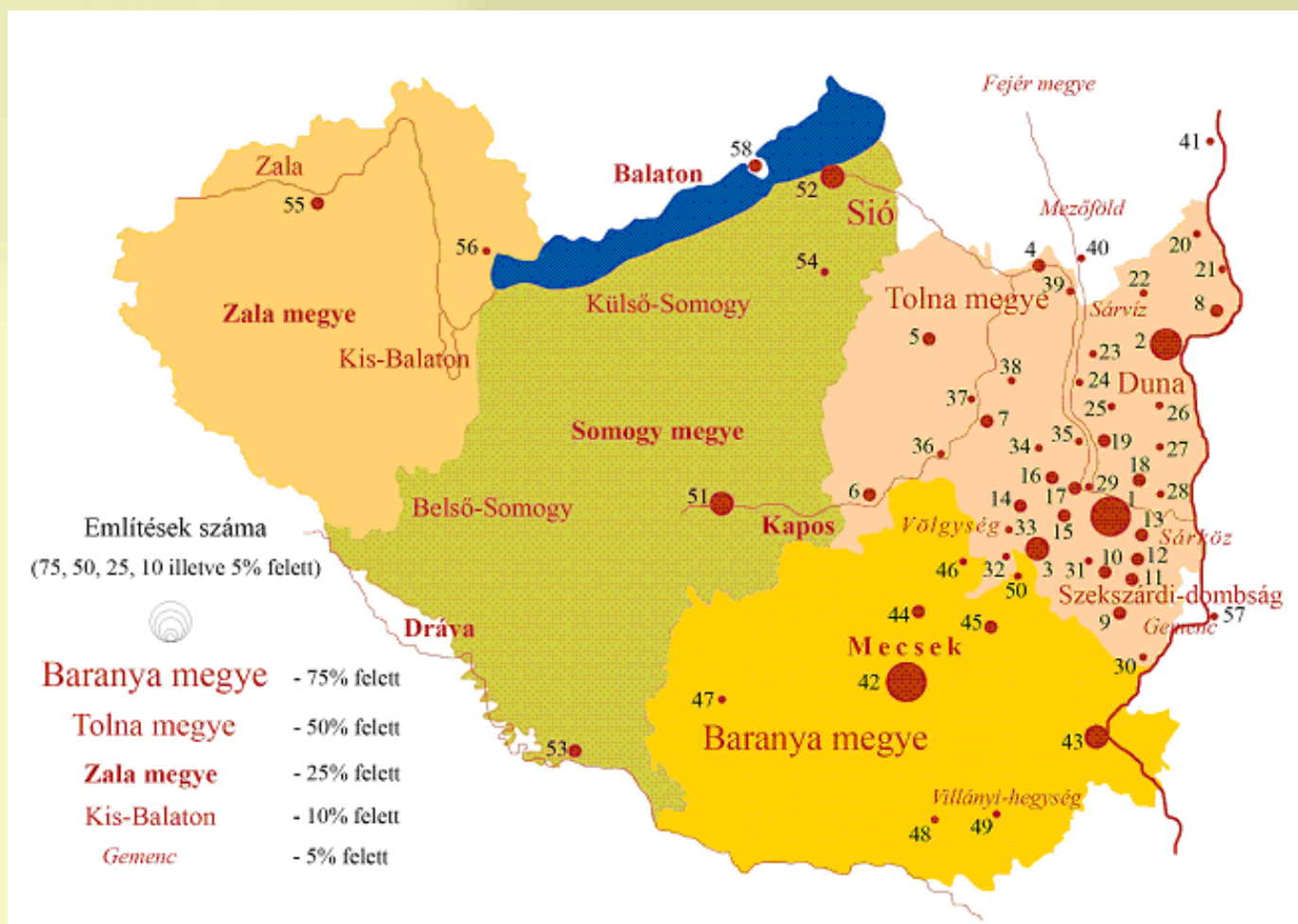
Baranya megye: 1: Pécs 2: Komló 3: Szigetvár 4: Harkány 5: Siklós 6: Villány 7: Mohács 8: Sásd 9: Abaliget 10: Orfű 11: Mánfa 12: Hosszúhetény 13: Pécsvárad 14: Szentlőrinc 15: Pellérd 16: Nagypárad (Pécs) 17: Kozármisleny 18: Sellye 19: Beremend 20: Magyarszék 21: Mecseknádasd 22: Hird (Pécs) 23: Helesfa 24: Kővágótöttös 25: Kővágószőlős 26: Keszü 27: Görcsöny 28: Szalánta 29: Túrony 30: Máriagyűd (Siklós) 31: Himesháza

Tolna megye: 32: Szekszárd 33: Paks 34: Dombóvár 35: Bonyhád 36: Tamási

Somogy megye: 37: Kaposvár 38: Fonyód 39: Barcs 40: Siófok 41: Balatonfenyves 42: Balatonboglár 43:

Összegzés

A középiskolások körében végzett felmérés alapján készült mentális térképeken szembetűnő, hogy a kaposvári, pécsi és szekszárdi diákok a Dél-Dunántúl határait eltérően értelmezik. Ismereteik a tágabb lakóhelyükről és a szomszéd megyékről eltérőek, kognitív térképeiken – mind a megyehatáron belül, mind kívül – jelentős „fehér foltok” találhatók, melyekről spontán módon felszínre hozható információkkal nem rendelkeznek. A megyeszékhelyeken és nagyobb városokon kívül a legjobban ismertek a főútvonalak, vasútvonalak mentén fekvő vagy jellegzetes nevű, földrajzi helyzetű települések, illetve azok, melyek olyan turisztikai kínálatot nyújtanak, ami a korosztály érdeklődésére számot tarthat.

3. ábra: Szekszárdi diákok mentális térképe a Dél-Dunántúlról
Forrás: kérdőíves felmérés alapján szerk.: Gál V. 2006

Az ábrán szereplő számok a következő településeket jelölik:

Tolna megye: 1: Szekszárd 2: Paks 3: Bonyhád 4: Simontornya 5: Tamási 6: Dombóvár 7: Hőgyész
8: Madocsa 9: Bátaszék 10: Várdomb 11: Sárpilis 12: Decs 13: Ócsény 14: Kisdorog 15: Kakasd 16: Zomba 17: Harc 18: Tolna 19: Szedres 20: Dunaföldvár 21: Bölcske 22: Németskér 23: Nagydorog 24: Kajdacs 25: Tengelic 26: Dunaszentgyörgy 27: Fadd 28: Bogyiszló 29: Sióagárd 30: Bába 31: Szálka 32: Nagymányok 33: Aparhant 34: Felsónána 35: Medina 36: Kurd 37: Szakály 38: Gyöng 39: Pálfa Fejér megye: 40: Cece 41: Dunaújváros
Baranya megye: 42: Pécs 43: Mohács 44: Komló 45: Pécsvárad 46: Szászvár 47: Szigetvár 48: Siklós 49: Villány

Irodalom

- BAJMÓCZY P. – CSÍKOS CS. 1997: Európai országok népszerűsége egyetemi hallgatók körében. Iskolakultúra, 7. 6-7. pp. 71-77.
- CSÉFALVAY Z. 1990: Térképek a fejünkben. Akadémiai Kiadó, Budapest, 156 p.
- GÁL V. 2006: Középiskolás vizsgálati csoportok Dél-Dunántúl képe kognitív térképeken. In: Pap N. (szerk.): A Balatontól az Adriáig. Lomart - PTE TTK FI KMBTK, Pécs, pp. 201-210.
- GERGELY O. 2004: „Lakásból otthont”. Kolozsvári egyetemisták lakásmintái. WEB Szociológiai folyóirat, 13. szám, pp. 39-46.
- HARDI T. – NÁRAI M. 2001: A határ és a határmentiség - A mentális kép vizsgálata négy osztrák-határ-menti településen. Comitatus: önkormányzati szemle, 11. 1-2. pp. 42-52.

- KISS J. – BAJMÓCZY P. 1996: Egyetemi hallgatók mentális térképei Magyarországról. *Tér és Társadalom*, 10. 2–3. pp. 55–68.
- LAKOTÁR K. 2004: Bennünk „élő” szomszédaink – Kognitív térképek tartalmi elemei a szomszéd országokról. *Iskolakultúra*, 14. 11. pp. 109–116.
- LAKOTÁR K. 2005: „Bennünk élő” szomszédainkról – ismét. Visszatérő vizsgálat eredményei a szomszédos országok kognitív térképeiről. *Iskolakultúra*, 15. 12. pp. 48–54.
- LAKOTÁR K. 2006: 14–16 éves tanulók hazánk szomszédairól alkotott kognitív térképeinek tartalmi elemei. *A földrajz tanítása: módszertani folyóirat*, 14. 2. pp. 7–13.
- LETENYEI L. 2001: Településtervezés és mentális térképezés. *Falu Város Régió*, 8. 1. pp. 11–15.
- MAKÁDI M. 2003: Térképre vitt képzetek. Gondolatok egy magyar-portugál mentális térképezés földrajzi tanulásaival kapcsolatban. *A földrajz tanítása: módszertani folyóirat*, 11. 4. pp. 3–10.
- MICHALKÓ G. 1998: Mentális térképek a turizmus kutatásában. A magyar középiskolások Olaszország képe. *Tér és Társadalom*, 12. 1–2. pp. 111–125.
- PÁSZTOR GY. 2004: Monostor(ok)-kép(ei), Monostor(ok)-tudat(ai). Kolozsvár egyik lakótelepének mentális térképéről. *WEB Szociológiai folyóirat*, 13. szám, pp. 17–24.

VARJÚ VIKTOR

Pap Norbert (szerk.): A Balatontól az Adriáig

(LOMART Kiadó, Pécs, 2006, 349 p.)

A Pécsi Tudományegyetem Politikai Földrajzi és Területfejlesztési Tanszéke, valamint a Kelet-Mediterrán és Balkán Tanulmányok Központja 2005. szeptemberében indította el „A kutatás a leghatékonyabb tanulás – Hallgatói kutatások a Dél-dunántúli régió belső problematikájáról és külső kapcsolatrendszeréről elnevezésű projektjét”. A „*Balatontól az Adriáig*” címet viselő kötet a 16 hónapig tartó, európai uniós finanszírozással megvalósuló program zárókiadványa, mely a kutatásban részt vett hallgatók és oktatók munkáit foglalja össze.

A széles kutatási spektrum mellett a könyv kiemelendő értéke, hogy az oktatókon és PhD hallgatókon kívül graduális képzésben résztvevő diákok munkái is helyet kaptak benne, mely a tudományos pálya minél korábbi megkezdésének lehetőségét kínálja. A kötet átfogó jellegét és széles célközönségét nem csak a tárgyalt témák, hanem a szerzők sokszínűsége is garantálja (geográfusok mellett közgazdász, történész, politológus, szociológus, pszichológus néprajzos hallgatók, kutatók), akik már megszerezték diplomájukat, tudományos fokozatukat, vagy a legjobb úton haladnak efelé. A sokszínűség mellett a kötet cikkei öt, jól körülhatárolható téma köré csoportosulnak. Dr. Pap Norbert - a projekt irányítója - bevezető tanulmányában összefoglalja a kötet által tárgyalt téregység jelentőségét. A történeti és földrajzi áttekintés, a hangsúlyok meghatározása jó kiindulópontot ad az olvasónak.

A könyv első fejezete a vizsgált - Balatontól az Adria partjáig terjedő - térség földrajzi és történeti terének bemutatását vállalja fel. A „Modernizáció és kihívásai” címet viselő egység a régió gazdasági kérdéseivel, fejlődésével, modernizációjával, illetve ehhez kapcsolódóan a magyar szerepvállalással és lehetőségekkel foglalkozik. A négy tanulmányt tartalmazó „(Tér)Képek a fejünkben” elnevezésű következő fejezet több szempontból is különlegesnek számít egy alapvetően geográfiai jellegű műben. A szerzők sajátos megközelítéssel, az egyén, a társadalom élményein, érzelmein keresztül mutatják be a vizsgált területet. A kötet negyedik szakasza a dél-dunántúli, illetve balkáni urbánus térségeket veszi górcső alá, melyben a legaktuálisabb településföldrajzi, területfejlesztési problémák, folyamatok kerülnek bemutatásra. A záró fejezet a terület legfontosabb népesedési, kisebbségi kérdéseivel foglalkozik. Az elemzések révén kevésbé ismert etnikai sajátosságokról is kellő információhoz juthat az olvasó.

A kötettel kapcsolatban kritikaként fogalmazható meg néhány formai hiba (pl. nem megfelelő minőségű térképek, a szöveg közbeni hivatkozások és az irodalomjegyzék nem mindenütt van szinkronban, táblázatszerkesztési hiányosságok stb.), mely feltehetően a cikkek elkészítésére szánt igen rövid határidőnek tudható be.

Összefoglalva megállapítható, hogy a szerzők újszerű megközelítéssel dolgoztak fel egy olyan témát, mely napjainkban fokozódó érdeklődésre tarthat számot. A témakörök, cikkek kiválasztásában, összeállításában jól megjelenik a széles látókörű földrajzi szemlélet, mely fontos vezérelve a pécsi geográfiai műhelynek. A kötetről mindenképpen elmondható, hogy hiánypótló jellegű, illetve mérföldkőnek tekinthető a dél-dunántúli, balkáni, illetve adriai térség kutatása szempontjából.

Ahhoz azonban, hogy a probléma és a térség sajátosságai, valamint a következtetések ne csak „A Balatontól az Adriáig” terjedjenek, kiváló lehetőséget biztosítana a kötet (esetleg tovább bővített) angol nyelvű megjelentetése is.

Hírek Rólunk

Sikeresen zárult két EU-s program a Földrajzi Intézetben

2006. december 19-én, konferenciával zárult a PTE Földrajzi Intézetében a Regionális Operatív Program keretében, európai uniós támogatással megvalósuló, „A kutatás a leghatékonyabb tanulás - Hallgatói kutatások a Dél-dunántúli régió belső problematikájáról és külső kapcsolatrendszeréről” elnevezésű program. A 16 hónapig tartó projekt keretében a PTE tíz graduális, négy nappali, illetve négy levelező posztgraduális hallgatója a Dél-Dunántúl, valamint a Nyugat-Balkán térségével kapcsolatosan végzett kutatásokat.

A projekt célja elsősorban az volt, hogy a kutatás során a célcsoport tagjai a graduális képzés ideje alatt el nem sajátítható, diplomájukhoz kapcsolódó gyakorlati képességekre és jártasságokra tegyenek szert. Fontos szempont volt a régióhoz kapcsolódó ismeretek megszerzése mellett azoknak a nyilvánosság számára történő bemutatása, hiszen a régió külső-belső problematikájának és lehetőségeinek feltárása széleskörűen hasznosítható eredményeket hozott.

2007. áprilisában fejeződött be a szintén közösségi forrásból, a **Humánerőforrás-fejlesztés Operatív Program** keretében megvalósuló, „Terület- és településfejlesztés felsőfokú szakképzés” elnevezésű program. A projekt célja egy olyan gyakorlatorientált képzés kidolgozása volt, amely a terület- és településfejlesztés területén biztosít szakembereket az állami-, az önkormányzati- és a magánszféra számára. A projekt főbb tartalmi elemeit az oktatáshoz szükséges könyvtári háttér létrehozása, tananyagok és az infrastruktúra fejlesztése, oktatók képzése adták.

Felhívás „Balkán tanulmányok” szakirányú továbbképzésre

A képzés célja: A „Balkán tanulmányok” szakirány annak a megváltozott feltételrendszernek a kihívásaira kíván választ adni, amelybe hazánk került az Európai Unióhoz történő csatlakozással, mely által a Balkán térség felé is új lehetőségek nyílnak meg. Napjainkban nemcsak országos szinten, hanem a régióban, illetve az önkormányzatoknál is jelentősen megnőtt az igény a nemzetközi viszonyokkal, a balkáni térséggel, valamint az ilyen jellegű kapcsolatokkal tisztában lévő szakemberek iránt.

A szak célja olyan multidiszciplináris tudással rendelkező szakemberek képzése, akik széles körű történeti, politológiai, nemzetközi gazdasági és jogi, biztonságpolitikai, területfejlesztési, interkulturális elméleti ismeretekkel rendelkeznek, miközben magas szintű nyelvi képességekre is szert tesznek. A képzés 4 féléves, amelyhez plusz 1 félévben szakirány választására is lehetőséget adunk. Jelenleg két szakirány indítását tervezzük: a **modern iszlám** és a **biztonságpolitika** szakirányokat.

A szak elvégzése után a térséggel kapcsolatos nemzetközi és hazai intézményeknél, a megyei és regionális közigazgatásban, a tömegtájékoztatásban, illetve nemzetközi kapcsolatokat is bonyolító egyéb szervezeteknél, intézményeknél nyelvileg felkészült szakemberek segíthetik a balkáni térség Európához való kapcsolódását és minél sikeresebb integrációját.

A részvétel előfeltétele: Egyetemi vagy főiskolai végzettség

Az oklevélben szereplő szakirányú végzettség megnevezése: Balkán szakértő

Képzési idő: 4 +1 (szakirány)szemeszter

Végzés feltétele: Záróvizsga, melynek előfeltétele az óra és vizsgaterv teljesítése, szakdolgozat, egy idegen nyelvből C típusú középfokú államilag elismert nyelvvizsga és egy alapfokú C típusú államilag elismert nyelvvizsga a következő nyelvek bármelyikéből: bolgár, horvát, szerb, szlovén, román, török.

Jelentkezés: Jelentkezési lap visszaküldésével, határidő: folyó év augusztus 20.

Tandíj: 110.000 Ft/félév

További információ:

<http://balkancenter.ttk.pte.hu/>

PTE TTK Tanulmányi Osztály

Tel: 72/501-567

Kelet Mediterránn és Balkán Tanulmányok Központja

Bátori Gizella

Tel: 72/501-531 4486-ös mellék, bgizella@gamma.ttk.pte.hu

Legújabb kiadványainak

- **A Balatontól az Adriáig** (Szerkesztette: PAP NORBERT) Lomart Kiadó, Pécs, 2006. 348 p.

A kötet megjelenését a Regionális Operatív Program keretében az Európai Unió támogatta. A megjelent tanulmányok a Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézetének ROP-3.3.1-2005-02-0008/33 számú „A kutatás a leghatékonyabb tanulás - Hallgatói kutatások a Dél-Dunántúli Régió belső problematikájáról és külső kapcsolatrendszeréről” című kutatási és tehetséggondozási programjának keretében készültek.

- **Bevezetés a terület-és településfejlesztésbe** (Írta és szerkesztette: LÁSZLÓ MÁRIA - PAP NORBERT) Lomart Kiadó, Pécs, 2007. 158 p.

- **A területfejlesztés földrajzi alapjai Magyarországon** (Szerkesztette: PAP NORBERT) Lomart Kiadó, Pécs, 2007. 180 p.

- **A közszolgáltatások szervezésének alternatívái** (Szerkesztette: LÁSZLÓ MÁRIA – PAP NORBERT) Lomart Kiadó, Pécs, 2007. 190 p.

- **Területfejlesztés a gyakorlatban** (Szerkesztette: PAP NORBERT) Lomart Kiadó, Pécs, 2007. 193 p.

A könyvsorozat megjelenését a Humán erőforrás-fejlesztés Operatív Program keretében az Európai Unió támogatta. A megjelent tanulmányok a Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézetének HEFOP-3.3.1-P-2004-06-0026/1 számú „Terület- és településfejlesztés felsőfokú szakképzés” című projektjének keretében készültek. Témavezető: Dr. Pap Norbert

- **Terület- és településfejlesztés II.** (Szerkesztette: PAP NORBERT - TÓTH JÓZSEF) Alexandra Kiadó, Pécs, 2006. 222 p.

- **Kistérségfejlesztés** (Szerkesztette: PAP NORBERT) Alexandra Kiadó, Pécs, 2007. 206 p.

- **Tolna - a rural area in Central-Europe. Local and regional development in Tolna County, Hungary** (Edited by NORBERT PAP) Lomart Publisher, Pécs, 2007. 159 p.

- **Magyarország Idegenforgalma - Szakkönyv és atlasz** (Szerkesztette: AUBERT ANTAL) Cartographia Tankönyvkiadó, Budapest, 2006. 65 p.
- **Az emberiség útjai** (Szerkesztette: LÓCZY DÉNES - PAP NORBERT) Alexandra Kiadó, Pécs, 2007. 207 p.

Sikeres OTDK részvétel

2007. április 4-7-én 28. alkalommal, Szegeden került megrendezésre az Országos Tudományos Diákköri Konferencia. Földrajz- és földtudomány szekcióban a PTE Földrajzi Intézetét 20 hallgató képviselte, közülük kiemelkedő eredményt értek el: Szeberényi József (1. helyezés, geomorfológia), György-Dávid Anita (2. helyezés, vidékföldrajz), Stefán Klára (2. helyezés, gazdaságföldrajz), Kékesi Szilvia (kiemelt dicséret, idegenforgalom földrajza), Petrik Attila (MÁFI különdíj, szedimentológia). Sikerükhöz ezúton is gratulálunk!

Diplomamunka témajavaslatokat várunk

A PTE Földrajzi Intézetében minden évben jó néhány diplomadolgozat készül terület- és településfejlesztés, településföldrajz témakörben. A végzős hallgatók többsége többnyire olyan aktuális témát választ, illetve dolgoz fel, mely általában a Dél-dunántúli régióhoz kötődik, így hasznos információval szolgálhat a térség valamennyi szereplője számára.

Ezúton hívjuk fel az érdekeltek figyelmét, hogy ötleteiket, témajavasataikat jelezzék intézetünk felé, így az elkészülő kutatások, munkák még inkább a valós problémák feltárását szolgálhatják, valamint erősödhet az egyetem, illetve az önkormányzatok és a gazdasági élet szereplői közötti együttműködés.

Szakmai gyakorlatot szervez a pécsi kistérség

A PTE Földrajzi Intézetének célja, hogy az egyetemi képzés során a hallgatók az alapos elméleti tudás mellett gyakorlati tapasztalatokkal is gazdagodjanak, melyet a szemináriumi kurzusok és terepgyakorlatok mellett szakmai jellegű munkákban való részvétellel szerezhetnek meg leginkább.

Ezt a célt szolgálja többek között a Pécsi Többcélú Kistérségi Társulás által szervezett szakmai gyakorlat is, melynek keretében az intézet hallgatói a kistérség minden települését bejárják, kérdőívezést végeznek.

További hírek, információk

Aláírták az Új Magyarország Fejlesztési Tervet

2007. május 9-én ünnepélyes keretek között írta alá az Európai Bizottság és a magyar kormány az Új Magyarország Fejlesztési Tervet. A dokumentum rögzíti, hogy milyen területekre mennyi pénzt költhet Magyarország a rendelkezésére álló mintegy 7000 milliárd forintból a következő hét évben. (További, körülbelül 1300 milliárd forintos támogatási keret áll majd rendelkezésre a következő hét évben a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium gondozásában készült Új Magyarország Vidékfejlesztési Terven keresztül).

A mostani aláírás az utolsó előtti lépés a Brüsszellel folytatott egyeztetések lezárása előtt. Az operatív programok tárgyalásai várhatóan idén nyár közepéig fejeződnek be.

Forrás: http://www.nfu.gov.hu/index.nfh?r=&v=&l=&d=&mf=&p=hirek_10000553-hir (2007-05-18)

Pályázati kereső az Új Magyarország Fejlesztési Tervhez (ÚMFT)

2007. március 28-tól elérhető a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapján az ÚMFT pályázati kereső, mely az aktuális ÚMFT, NFT I. és a hazai központi költségvetési finanszírozású támogatási lehetőségeket tartalmazza.

A pályázati kereső a jelenleg aktív NFT pályázatokat, az előre kijelölt központi fejlesztési projekteket, valamint a hazai finanszírozású támogatási lehetőségeket tartalmazza. A kereső a <http://www.nfu.gov.hu> internetes oldalról érhető el.

Forrás: http://www.nfu.gov.hu/.index.nfh?r=&v=&l=&d=&mf=&p=hirek_10000505-hir (2007-04-02)

Tíz pályázattal indult a ROP

A régiók számára először nyílt meg a lehetőség arra, hogy a 2007-2013 között hazánkba érkező uniós források segítségével megvalósítsák fejlesztési elképzeléseiket. Május 7-én a hét régióban összesen tíz felhívás jelent meg, mintegy 27 milliárd forintos kerettel. Pályázni lehet akadálymentesítésre, kerékpárút, belterületi utak, ipari parkok és közoktatási intézmények fejlesztésére. A pályázati kiírások teljes dokumentációja a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapján, a <http://www.nfu.gov.hu> címen található meg.

Forrás: <http://www.nfu.gov.hu/index.nfh?r=&v=&l=&d=&mf=&p=hirek-hirek> (2007-05-08)

Elindult a pécsi szennyvízberuházás második üteme

Megkezdődik a Pécs város szennyvízhálózatának bővítését és ivóvízbázisának védelmét szolgáló projekt második szakasza. A 32 millió eurós fejlesztés 52 százalékát az Európai Unió ISPA/KA programja biztosítja. Ebben az ütemben több mint 122 kilométer szennyvíz-gerinccsatorna lefektetése valósul meg. Ugyanakkor kiépül egy speciális helyi, felszín alatti víz monitoring rendszer, melynek célja, hogy folyamatosan mérje a vízbázisoknak az uránérc bányászat során keletkezett hulladékokkal történő esetleges szennyezését. A beruházás ünnepélyes megkezdésére 2007. március 21-én került sor Pécs keleti városrészében,

Pécsbányatelepen.

Forrás: http://www.nfu.gov.hu/.index.nfh?r=&v=&l=&d=&mf=&p=hirek_10000501-hir (2007-04-02)

A pécsi világörökség turisztikai vonzerejének fejlesztése – Megnyílt a Cella Septichora

Ünnepélyes keretek között a nagyközönség számára is megnyílt a Cella Septichora Látogató Központ. A beruházás a Regionális Fejlesztési Operatív Programból elnyert másfél milliárd forintból valósulhatott meg. A projekt keretében javították a védett emlékek közé tartozó Ókeresztény mauzóleum már feltárt és látogatható sírkamrái bemutatathatóságának feltételeit, és lehetővé tették a Hétkaréjos Sírkápolna látogatását. A beruházás második részében a terület kiszolgáló tereinek és objektumainak javítását (Szent István tér, Sétatér, Janus Pannonius utca, Káptalan utca, Esze Tamás u.) végezték el. Ennek részeként rehabilitálták az északi várfal sétányt, (a középkori egyetemtől a Zsolnay Múzeumig), felújították a Civil Közösségek Házát és a Szent István tér 17. sz. alatti műemléki épületegyüttest.

Szintén az örökség-turizmus szolgálatába állították a Barokk pavilont, valamint kiépítették a nyugati várfal sétányt és összekapcsolták a Szent István tér 17. sz. épület udvarával. A műemléki rekonstrukció mellett fejlesztették a környezeti infrastruktúrát és a zöldterületeket (parkoló, forgalomtechnika, közvilágítás, gyalogos felületek megújítása, zöldfelületek rehabilitációja és a Cella Septichora díszkert létrehozása).

Forrás: <http://www.pecs.hu/index.php?oldal=pecshirek&cikkid=16939> (2007-05-07)

Világörökségi helyszínhez méltó környezetben a megszépült Pannonhalmi Főapátság

Több mint 345 millió forint európai uniós társfinanszírozás és mintegy 9 millió Ft saját erő segítségével valósulhatott meg a Pannonhalmi Főapátság turisztikai fejlesztési programjának első szakasza.

A főapátság az elmúlt évtizedben fennállásának 1000 éves, a bencés rend alapításának 1500 éves évfordulójára készülve hosszú távú, négy szakaszból álló stratégiát dolgozott ki a főmonostor építészeti együttesének, természeti környezetének helyreállítására, továbbfejlesztésére, valamint a bencés közösség több évszázados hagyományainak megőrzésére. A fejlesztések célja, hogy a Pannonhalmára érkező turisták minél színvonalasabb szolgáltatásokat vehessenek igénybe, ezáltal jobban megismerhessék a főapátság látnivalóit. A stratégia első szakasza a világörökségi helyszín környezetrendezése volt. A főapátság 2004-ben nyújtott be sikeres pályázatot a Regionális Fejlesztési Operatív Program keretében, a támogatási szerződés aláírására 2005. áprilisában került sor.

Forrás: http://www.nfu.gov.hu/.index.nfh?r=&v=&l=&d=&mf=&p=hirek_10000499-hir (2007-04-02)

Kaposvár fejlesztése

Dr. Lamperth Mónika önkormányzati és területfejlesztési miniszter, **dr. Kolber István** fejlesztéspolitikai államtitkár, valamint **Szita Károly** polgármester 2007. április 10-én Kaposvár város fejlesztéséről tárgyalt.

Szita Károly a megbeszélést követő sajtótájékoztatón elmondta: számít az önkormányzati miniszter és a fejlesztéspolitikai államtitkár támogatására, egyrészt mert mindketten a város országgyűlési képviselői, másrészt a programok jelentős részéhez, mintegy 32 milliárd forint értékű fejlesztéshez a központi ágazati operatív programokra biztosított támogatás révén juthat a város. Ebből a keretből újulhat meg többek között a Csiky Gergely Színház, valósulhat meg a Kaposvár környéki hulladékgazdálkodási projekt, vagy a térségi integrált szakképző központ. A miniszterasszony tájékoztatása szerint két

fontos döntés is született Kaposvár regionális funkciójának megerősítésére. Egyik a kaposvári egyetem létrehozása, a másik, hogy Kaposvár lett a székhelye a Dél-dunántúli Regionális Közigazgatási Hivatalnak. Kolber István közölte: a városnak rendkívül ambíciózus tervei vannak. Ezek sorában az első helyek egyikén a megközelíthetőség áll részben közúton, részben vasúton. Az előbbi településeket elkerülő utat jelenti Kaposvártól az M7-es autópályáig, a másik a főváros gyorsabb elérését vasúton. Az M67-es gyorsforgalmi úttal kapcsolatosan az államtitkár azt mondta: jó esély van arra, hogy 2009-ig megépüljön. A taszári volt katonai bázisról szólva közölte: a tulajdonjog rendezését követően várhatóan a nyáron írják ki az első nyílt pályázatot a hasznosításra.

Forrás: <http://www.bm.hu/web/portal.nsf/aktualis/0868AC0EEE755F02C12572B5002B58F8> (2007-04-08)

Kozármislenybe látogatott az önkormányzati miniszter

Dr. Lamperth Mónika önkormányzati és területfejlesztési miniszter **2007. május 12-én** Kozármislenyben járt, ahol megtekintette a település európai uniós és kormányzati támogatással megvalósult fejlesztéseit.

A jelenleg 5 200 lakosú nagyközségben az elmúlt években 600 millió forintból sportcsarnok, 200 millióból új községháza, 70 millióból református templom és közösségi ház épült, valamint megújult a helyi óvoda és iskola is.

Az önkormányzati és területfejlesztési miniszter a Kozármislenyben lakó Petrétei József igazságügyi és rendészeti miniszter, valamint Völgyesi Gyula polgármester meghívására érkezett a településre. Dr. Lamperth Mónika a sajtó képviselőinek elmondta: idén a városi rangra tíz településnek van esélye a 19 pályázó község - köztük Kozármisleny - közül.

Forrás: <http://www.bm.hu/web/portal.nsf/aktualis/8F42A1A3F93B5B23C12572DB0020D57C> (2007-05-18)

Magyarország az Európai Kutatási és Innovációs Expón

Ünnepélyes keretek között nyílt meg június 7-én az Európai Kutatási és Innovációs Expo Párizsban, ahol Magyarország harmadik alkalommal vesz részt kiállítóként. Hazánk két standdal is képviseltette magát a rendezvényen: a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség és az úgynevezett „pólusvárosok” közös standon mutatkoztak be, míg a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) standja a szegedi francia-magyar biotechnológiai nagyprojektet mutatta be.

A pólusvárosok célja elsősorban a bemutatkozás és a kapcsolatfelvétel. A négy napos nemzetközi kiállítás során lehetőségük nyílik a tapasztalatcserére a francia pólusvárosokkal, üzleti partnerek, befektetők keresésére, illetve arra is, hogy a magyar városok kiterjesszék kutatás-fejlesztési, innovációs és gazdasági együttműködésüket.

Forrás: <http://www.nfu.gov.hu/?r=&v=&l=&d=&mf=&p=> (2007-06-13)

Konferenciafelhívás

VII. Falukonferencia - Pécs

2007. június 21-22-én kerül megrendezésre Pécssett a VII. Falukonferencia.

Talán még soha nem volt ilyen fontos a vidéki társadalom és gazdaság problémáinak megoldása, mint napjainkban, hiszen Magyarország térségeinek fejlődése differenciálódott, a társadalom polarizálódott, és e változások jelentősen érintették a falusi térségeket is. Öröndetes tény, hogy a rendszerváltás után valamennyi falusi térségben fontos infrastrukturális fejlesztések történtek, és általános jelenség, hogy javult a falukép is. Van, ahol a helyi gazdaság fejlődésnek indult, illetve a helyi lakosság a közeli városban találhat munkahelyet. A falusi térségekben élők jelentős részének azonban a rendszerváltás után az EU-csatlakozás sem biztosított jobb megélhetési lehetőséget. Az ő helyzetük feltárása, felzárkóztatásukra irányuló komplex programok és intézkedések megteremtése lenne a feladat. A falukonferenciára olyan előadásokat várnak, amelyek közelebb visznek bennünket a fenti probléma megoldásához. A konferencia részvételi díja: 15000 Ft + 3000 Ft áfa, azaz összesen 18000 Ft. A konferenciával kapcsolatos további információkért forduljon Kovács Terézhez a kovácst@rkk.hu e-mail címen, illetve a 06-72-523-830 telefonszámon.

„IV. Európai Kihívások” - Szeged

A nemzetközi tudományos konferencia **2007. október 12-én** kerül megrendezésre a Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Kara Ökonómia és Vidékfejlesztési Intézete szervezésében.

Részvételi díj 12.000+áfa, mely magában foglalja a konferenciakötetet és az állófogadás költségeit. Jelentkezési határidő 2007. június 15.

Bővebb információ a <http://www.mk.u-szeged.hu/> oldalon olvasható.